

OULD RHENEN

NEGENENTWINTIGSTE JAARGANG

JANUARI 2010

NO. I

Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen en Omstreken

Erevoorzitter : dr. H.P. Deys
Erelid : Ch.H. Delfin-van Mourik Broekman
Voorzitter : drs. W. A. van Ommeren, Elst (U), tel. 0318-471309
Secretaris : W.H. Strous, Bruine Engseweg 25,
3911 CJ Rhenen, tel. 0317-614067
Penningmeester : L.E.G. Bultje – van Dillen, Wageningen
Postbank 1211163, tel. 0317-472129
Logistiek, Ledenwerving en PR : H.B. Gieszen ing., Bruine Engseweg 40
3911 CL Rhenen, tel. 0317-616076
Leden : H.E. Dekhuijzen, Rhenen, tel. 0317-612653
: H. Dekker, Rhenen, tel. 0317-613412
: J.M.D. Doorman, Rhenen, tel. 0317-613279
: dr. A.J. de Jong, Voorthuizen, tel. 0342-471039
: B.W. van Laar, Rhenen, tel. 0317-613041
Website: : www.oudrhenen.nl

Redactiecommissie Oud Rhenen:

Dr. A.J. de Jong, Voorthuizen, tel. 0342-471039
B.W. van Laar, Rhenen, tel. 0317-613041

*Inleveren kopij: Paardenveld 19, 3911 XG Rhenen
b.van.laar2@kpnplanet.nl*

ISSN-1384-3338

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen dan na schriftelijke, voorafgaande toestemming van de redactie.

Op de omslag het oudst bekende zegel van de stad Rhenen uit mei 1258, aanwezig in het Archief van de Ridderlijke Duitse Orde - Balije van Utrecht 1200-1811, inv. nr. 1440, doorsnede 7½ cm.

Randschrift: SIGILUM . BURGESIUM . DE . RENE

Aan dit zegel ontleent de gemeente Rhenen haar claim op (tenminste) 750 jaar stadsrechten in 2008.

O U D R H E N E N

Tijdschrift voor de Historie van Rhenen

uitgegeven door de

Historische Vereniging

Oudheidkamer Rhenen en Omstreken

negenentwintigste jaargang

januari 2010

no. 1

Inhoudsopgave

De Achterbergse Nachtwacht en De Brijpot <i>Lidy Bultje, Henk Deys en Willem H. Strous</i>	blz. 5
Gestaalde bestuurders in Rhenen tussen 1795-1815 <i>Willem H. Strous</i>	blz. 13
De KEMBO meubelfabriek Hens Dekker	blz. 39
(Financiële) Jaarverslagen 2009 Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen e.o., Stichting “Vrienden van het Gemeentemuseum Het Rondeel” te Rhenen Werkgroep Archeologie Rhenen (WAR).....	blz. 53

De Achterbergse Nachtwacht en De Brijpot

Lidy Bultje, Henk Deys en Willem H. Strous

Een nachtwacht en een brijpot in Achterberg. Wat hebben die met elkaar te maken? Bij archiefbezoek kom je altijd wel iets tegen waarnaar je niet op zoek bent, maar wat wel je interesse wekt. Tijdens onderzoek naar de Bataafs-Franse tijd in Rhenen werd een uittreksel uit een raadsverslag van oktober 1810 aangetroffen. De raad overlegde hoe om te gaan met nachtelijke ongeregeldeheden in Achterberg. Reden voor Lidy Bultje om een verklaring te vinden voor de veldnaam De Brijpot, voor Henk Deys om in de geschiedenis van het perceel te duiken en Pim Strous beschrijft de aanleiding tot dit artikel.

Bedelaars en landlopers in Achterberg

Het gerecht van Rhenen deelde in het begin van de wijnmaand (= oktober) van 1810 het gemeentebestuur mee dat Achterberg zuchtte onder vele bedelaars en landlopers. Deze vreemdelingen veroorzaakten overlast door hun aanwezigheid in het dorp, waar zij voorgaven koopman te zijn en hun handel aan de man probeerden te brengen. Maar het gerecht had geconstateerd dat er vele diefstallen werden gepleegd. Het gemeentebestuur stelde daarom op de 8^e van de wijnmaand 1810 een concept-reglement op, waarbij een nachtwacht werd ingesteld voor de Vrijheid van Rhenen, d.w.z. al het grondgebied van de gemeente uitgezonderd de stad, in dit geval met name voor Achterberg. Het gemeentebestuur had in deze dagen niet meer de zelfstandigheid die zij had onder de oude Republiek, zodat het concept op de 22^e van wijnmaand 1810 werd aangeboden voor commentaar aan de drost van het tweede kwartier te Amersfoort, waaronder Rhenen viel. Deze drost, S. Camp, wilde, kon of durfde geen beslissing te nemen en stuurde het concept op de 24^e door naar de landdrost van het departement Utrecht in Utrecht; hijzelf had geen commentaar op het concept¹. Deze landdrost stelde het concept in handen van de assessoren/gecommitteerden tot de Departementale Financiën met een verzoek om advies. Deze assessoren konden zich vinden in de bewoordingen van het concept en adviseerden de landdrost op de 26^e van wijnmaand zijn goedkeuring te hechten aan het concept². Dit werd doorgegeven aan de drost te Amersfoort, die vervolgens het gemeentebestuur toestemming gaf het reglement in werking te stellen.

Een reglement met zeventien artikelen³

Het eerste artikel stelde dat ieder huishouden een weerbaar man van tussen de 16 en 60 jaar beschikbaar moest stellen. Alleen het huisgezin waarin de man te oud was of gebrekkig en door armoede niet in staat een remplaçant te betalen, was

verschoond van deze plicht. Ook de herenhuizen en buitenplaatsen die alleen 's zomers bewoond werden, dienden een man te leveren, omdat ook de eigenaren van deze huizen de zekerheid kregen dat er over hun bezit werd gewaakt. Achterberg werd verdeeld in drie secties, die ieder bewaakt moesten worden door een nachtwacht. De eerste sectie liep van de Grebbe tot en met de Hogesteeg, de tweede van de Hogesteeg tot en met Remmersteijn en de derde van Remmersteijn tot en met Prattenburg of *Den zogenaamde Brijpot*. Het gemeentebestuur maakte ieder jaar in de eerste helft van de herfstmaand een lijst op van personen die verplicht werden mee te draaien in de nachtwacht. Het wachtlopen nam op de 15e van de herfstmaand een aanvang en eindigde met de laatste dag van de lentemaand. De dienst liep van 's avonds negen uur tot 's morgens vier uur. Daar kan uit opgemaakt worden dat in de wintertijd de mensen met de kippen op stok gingen, maar 's morgens voordat de haan kraaide al weer uit de bedstee kropen. Elke nachtwacht bestond uit vier personen, waarvan er beurtelings twee wachtlieden en twee uitrustten in het huis waar de wacht gehouden werd, met dien verstande dat de twee die uitgerust hadden onmiddellijk naar buiten moesten als de twee anderen terugkwamen. De nachtwachten moesten zich wapenen met een vork (wat wel een hooivork zal zijn geweest), een houw- of schietgeweer en een hoorn, waarmee ze de aanvang en het einde van hun wacht moesten aangeven en in geval van onraad hulp mee konden inroepen. Zij dienden al de huizen in hun sectie te controleren, daarmee de inwoners de zekerheid gevend dat zij gevrijwaard zouden zijn van inbraak, diefstal, brand en andere ongemakken. Mochten zij tijdens het wachtlopen vreemde personen aantreffen, dan moesten zij die nauwlettend in de gaten houden en in geval van verdenking ondervragen. Wanneer er geen bevredigend antwoord kwam moest de verdachte worden aangehouden. Als de wacht een begin van brand gewaar werd moest hij de inwoners waarschuwen, evenals de burenen en zoveel mogelijk hulp bieden. Als er een dief werd aangetroffen of een inbreker, of bij een vechtpartij, moesten de daders indien mogelijk aangehouden worden. Zoals in elk reglement werden ook boeten in het vooruitzicht gesteld. Iemand die zich onwillig toonde, niet op tijd op zijn post kwam of in het geheel niet verscheen moest drie gulden betalen. Hij die de beurt van een ander had aangenomen maar niet verscheen, betaalde ook drie gulden. De nachtwacht die zich niet ordentelijk gedroeg, in de herberg werd aangetroffen in plaats van op zijn post of elders een glaasje dronk, en hij die voortijdig naar huis ging, werd ook beboet met drie gulden. Mocht een nachtwacht gerucht maken anders dan in geval van onraad, dan kreeg hij daarvoor ook een bon voor drie gulden aan de broek. In het reglement werd bepaald dat de boete voor de helft ten goede kwam aan de substituut-schout en voor de andere helft aan de dienaars der justitie, zeg maar de veldwachters. Het gemeentebestuur kon gerust zijn dat er wachtgelopen werd, want, aangezien de boeten een aardige aanvulling vormden op het traktement, zullen deze ambtenaren nauwlettend hebben toegezien op de naleving van het reglement.

Maar waar was nu De Brijpot? En waar komt deze naam vandaan? Tot tweemaal toe heeft men het over De zogenaamde *Brijpot bij Prattenburg*, zonder aan te geven of het een huis, een boerderij, een stuk land of nog iets anders betreft.

Herkomst van de naam De Brijpot

In de Kadastrale Atlas van Rhenen van 1832 wordt melding gemaakt van de volgende omschrijvingen: *de Brei, de Breipot, de Brijpot en de Breipoterberg*. In het notarieel archief van Rhenen wordt in 1853 vermeld: De Brei, groot drie bunders en twee roeden en zestig ellen. In 1855: een perceel bouwland gelegen te Achterberg 1 bunder, 8 roeden, 40 ellen. In 1898: perceel bouwland 0,2280 ha. In *Geschiedenis van Rhenen, Utrecht 2008*, vindt u op pag. 319 de lokalisering van perceel *Den Brei*.

De Breipot/Brijpot is een perceel dat ligt ten noorden van de Brinkersteeg, tegenover het voormalige Julianaziekenhuis. Op dat perceel ligt de hoeve *De Brijpot*. De Breipoterberg in de Del was een perceel eikenhakhout van Van Asch van Wijck.

Over de herkomst van de naam is niet veel bekend. Slechts het woorddeel “Brij” is zo goed als zeker afkomstig van “breed”. In Nederland zijn tal van percelen genoemd naar de brede vorm van een perceel. Voorbeelden hiervan zijn: *Breekamp, Breestuk, Breeje Erf, Bree-ende, Breenakker, Het Breedje, De brede*. Denk in dit verband ook aan het woord ‘uitbreiden’. *Breed* betekent in dit verband: een stuk land, dat meer breed dan lang was. In het oosten van het land werd *bree en brede* een gewone naam voor een stuk bouwland in de es. Kijken we op de kadastrale kaart in sectie A1, dan zien we dat het onderhavige perceel (A139 – 144) het breedste perceel is van de circa 40 langgerekte percelen in de gehele sectie.

Het is echter opmerkelijk dat in Gelderland ook *Breide* voorkwam. Hoezeer de spelling wisselt blijkt uit *De Kreijbreij* (Beuningen), *De Ravensbrei* (Deurningen), *De Braij* (Rossum) en *Kerkbrai* (Soest). Speciaal in Noordoost-Twents komt ook brei voor: *Doornenbrei, Vreezenbrei, Bakenbrei, Korenbrei, Grote Breie en Harfsbrei*.

In Duitsland betekende *Breite*: land van de grondheer. Misschien hoort dit bij de wortel van het werkwoord *breien* in de betekenis van “vlechten” en wijst het op de omheining. Met enige aarzeling meld ik in dit verband de *Brijdreden*, die ook *brij*, “modder”, kunnen bevatten. We kunnen met een grote mate van zekerheid stellen dat *brei* afgeleid is van *breed*. Het woorddeel *brei* in *De Breipot* is dus een veel voorkomende benaming voor een breed perceel. Maar waarom heet de hoeve vervolgens *De Breipot*? Daarover kunnen we alleen maar gissen. In “Van Dale” staat bij *brei*: benaming voor kuilen, afkomstig van het overzanden van zaad in het bos. De omschrijving bij *brij* is uitvoeriger: half vloeibaar kooksel van een heel of half gemalen graansoort. Verder noemt Van Dale: *brijketel*. De stap van *brijketel* naar *brijpot* is vervolgens een kleine stap. Het etymologisch woordenboek van Franck, Van Wijck en Van Haeringen vermeldt: middelnederlands woord *pot* of *put*.

UITTREKSEL UIT DE KADAstrALE LEGGER VAN DE GEMEENTE RHENEN

Pagina: 1

ART.	NAAM	VOORNAMEN	BEROEP	WOONPLAATS				
484	Jan	Isacus Smith	rentenier	Veenendaal (Stichts)	10			
Sort								
Volg- nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
11		A 140	huis	00.02.10	12	1832; verkoop 1843	1309	2
1309	Schuppen	Steven van	fabrikant	Veenendaal				
Sort								
Volg- nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
2	B 185	A 140	huis	00.02.10	60	1843; 1887 verkoop	454 11	2366 2
2385	de Rooij	Jacob c.s. (Jacobus Albertus, Gerrit Jan)	landbouwer	Rhenen				
Sort								
Volg- nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
2		A 140	huis en schuur	00.02.10	60	1877; 1899 vereniging met bouwland	1309 2	2365 9
9		A 457	huis schuur erf en weiland	00.46.10	60	1899; 1903 verkoop		
3033	De Rooij (geh. met Maria Drost)	Jacobus Albertus	landbouwer	Rhenen				
Sort								
Volg- nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
6		A 457	huis schuur erf weiland	00.46.10	60	1905 verkoop	2365 9	3094 2
3094	van Ravenswaaij (geh. met Gerritje de Rooij)	Bastiaan Christiaansz.	landbouwer	Rhenen				
Sort								
Volg- nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
2		A 457	huis schuur erf weiland	00.46.10	54	1914 scheiding	3033 6	3471 2
3471	de Rooij	Gerritje (wed. Hendrik van Ravenswaaij Bast. Chr.zn)	landbouwster	Rhenen				
Sort								
Volg- nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
2		A 457	huis schuur erf weiland	00.46.10	54	1915 verkoop	3094 2	3490 2
3490	van Voskuilen	Ernis (Arnis)	landbouwer	Rhenen				
Sort								
Volg- nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
2		A 457	huis schrf erf weiland	00.46.10	94	1917 herbouw (bouwverg. 1914.30)	3471 2	3490 4
4		A 457	huis erf weiland	00.46.10	298	1917 herbouw	3490 2	3490 6
6		A 457	huis tuin	00.46.10	298	1923 verkoop	3490 4	4110 1

UITTREKSEL UIT DE KADASTRALE LEGGER VAN DE GEMEENTE RHENEN

Pagina: 2

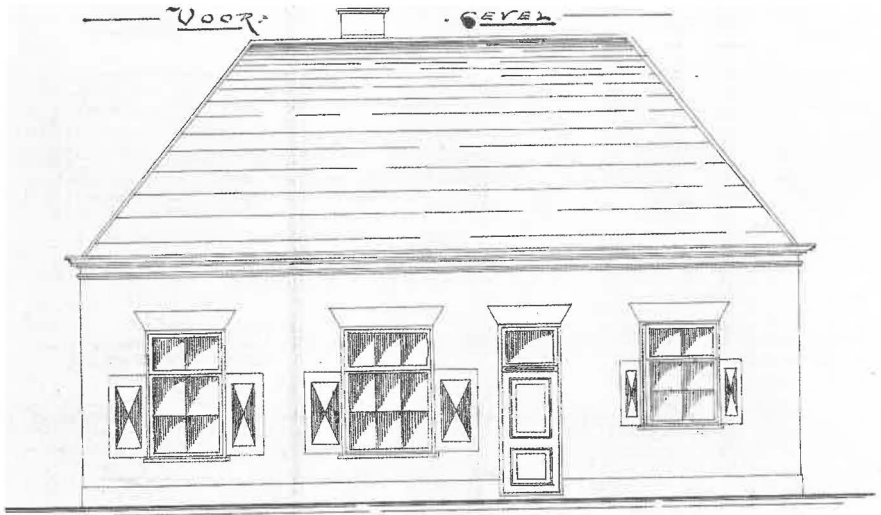
ART.	NAAM	VOORNAMEN	BEROEP	WOONPLAATS				
4110	Bregt	Jan Arnoldus	landbouwer	Achterberg (Rhenen)				
Sort								
Volg-nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
1	Cuneraweg	A 457	huis tuin	00.46.10	298	1925 verkoop	3490 6	4237 1
4237	van Santon	David	kweeker	Herveld > Rhenen > Delft				
Sort								
Volg-nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
1	Cuneraweg	A 457	huis tuin	00.46.10	298	1932 velling	4110 1	4798 1
4798	Van Voskullen	Arms (Erres)	landbouwer	Veendendal				
Sort								
Volg-nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
1		A 457	huis tuin	00.46.10	298	1933 vereeniging	4237 1	4237 2
		A 544	halshout			"		
		A ged	bouwland			"		
2		A 558	huis schuur kwekerij	02.01.55	298	1941 verkoop	4798 1	5342 1
		ged 602					4799 1,2	
5342	van Dijk	Dirk	landbouwer	Rhenen				
Sort								
Volg-nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven
1	Cuneraweg 352	A 602	huis schuren kwekerij	02.01.65	298	1941 splitsing	4798 2	5342 5343 2 1
2	Id	A 602	huis schuren kwekerij	02.01.85	298	1943 verkoop	5342 1	5342 5343 3 2
3	Id	A 602	huis schuur bouwland	01.70.83	298	1949 verkoop	5342 2	5943 1
5943	de Wit	Hendrik Martinus						
Sort								
Volg-nr.	Plaatselijke aanduiding	KADASTER Sectie en Nummer	SOORT EIGENDOM	OPP. in HA	Bel	BEKNOPTE OMSCHRIJVING	AANWIJZING Waaruit getrokken	Waarheen overgeschreven

Woonde er nu in hoeve De Brijpot iemand die goed kon koken (denk ook aan balkenbrij, rijstebrij) of hebben we hier te maken met een breed perceel, waarop misschien een put te vinden was? We zullen het wel nooit met zekerheid kunnen zeggen.

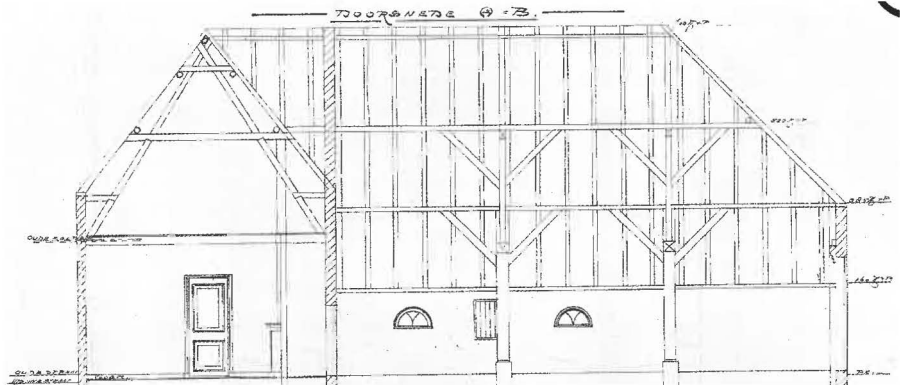
Waar lag De Brijpot?

Langs de Cuneraweg stond een oude boerderij met de naam De Brijpot. Deze boerderij heeft verschillende eigenaren gehad. De geschiedenis van deze boer-

derij, de verschillende bouwgeschiedenissen, de verkopen en de afbraak vormen een voorbeeld van vele eigenaarwisselingen die we bij historisch onderzoek soms kunnen meemaken. De volkstelling van 1830, onze oudste systematische betrouwbare bron van persoonsgegevens, vermeldt dat toen in het Veeneind, op B 164, een

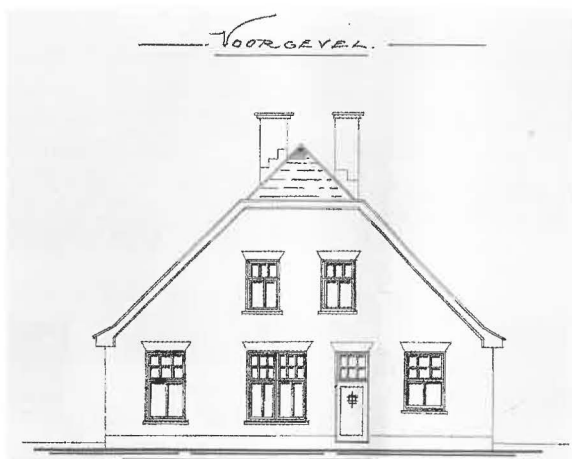

De Brijpot, bouwtekening, vooraanzicht 1915.

De Brijpot, lengte doorsnede 1915.

Angenietje van Dijk, weduwe van Cornelis Drost woonde. Eigenaar was toen de Veenendaalse grootgrondbezitter Isaacus Smith en het kadastrale perceelsnummer was Sectie A nr 140. Via andere informatie weten we dat Cornelis Dirksen Drost in 1813 nog leefde en er eigenaar van was en dat zijn beroep daggelder

De Brijpot, bouwtekening, vooraanzicht 1918.

was. In 1840 woonde er het echtpaar Geurt Jansen en Jannetje van de Haar. Geurt stond ingeschreven als kroeghouder en we moeten aannemen dat er een herbergje gevestigd was. In 1842 werd het boerderijtje verkocht aan Steven van Schuppen, een Veenendaalse fabrikant. Het adres was toen B 185. Na een onduidelijke periode komt er het echtpaar Jan de Rooij en Geertje van de Hoef te wonen, echt namen uit die contreien. In 1887 volgt de verkoop door Van Schuppen aan hun zonen Jacob, Jacobus Albertus en Gerrit Jan, maar de ouwelui blijven er met hun kinderen wonen. In 1898 werd de boerderij afgebroken en vervangen door een nieuwe. Dan volgt in 1903 de verkoop aan Jacobus Albertus, die gehuwd is met Maria Drost, maar reeds in 1904 verkoopt hij de boerderij aan de 74-jarige Hendrik van Ravenswaaij, die in tweede echt getrouwd was met de toen 50-jarige Gerritje de Rooij, jawel, een dochter van Jan en Geertje. Hendrik overleed in 1913 en in 1914 werd de boerderij overgeschreven op de weduwe, die het perceel het jaar daarop verkocht aan de landbouwer Erris of Arris van Voskuilen. Hij brak de boerderij in 1917 af en bouwde op dezelfde plaats een nieuwe. In 1923 verkocht hij de zaak aan Jan Arnoldus Bregt, die ook landbouwer was, maar ook hij woonde er niet lang, want reeds in 1925 deed hij de boerderij weer over aan David van Santen. Van Santen kwam uit Herveld en vestigde een kwekerij op zijn nieuwe grondstuk. Er waren vooral veel bessen, waar de jongens uit de buurt vaak van mochten plukken. Van Santen verhuisde in 1932 naar Delft en de kwekerij werd geveild en koper werd Arris van Voskuilen, die landbouwer was. Hij vergrootte het land, dat nog geen halve hectare groot was, tot ruim 2 hectare. In 1941 werd Dirk van Dijk eigenaar, eveneens landbouwer. Deze verkocht er meteen 30 are van en in 1949 werd de boerderij weer verkocht aan Hendrik Martinus de Wit uit Dieren, die landbouwer en pensionhouder was. In 1957 werd een kleine hectare van de hand gedaan en in 1960 ging 10 are wegens de grenscorrectie naar de gemeente Veenendaal. De boerderij werd in 1962 verkocht aan Hendrikus Hardeveld en daar laten we het maar bij. Rest nog te vermelden de vooroorlogse bewoners Gerrit Jan Blankestijn, Klaas de Kievid, Adrianus H. Engelaar en D. van Dijk. Na de oorlog

was. In 1840 woonde er het echtpaar Geurt Jansen en Jannetje van de Haar. Geurt stond ingeschreven als kroeghouder en we moeten aannemen dat er een herbergje gevestigd was. In 1842 werd het boerderijtje verkocht aan Steven van Schuppen, een Veenendaalse fabrikant. Het adres was toen B 185. Na een onduidelijke periode komt er het echtpaar Jan de Rooij en Geertje van de

Hoef te wonen, echt namen

De Brijpot, 1995, gezien vanuit het zuiden.

De Brijpot, 1995, achterzijde.

is nog een Pool te vermelden, genaamd Kogenoskie. De laatste jaren hebben er enorme veranderingen plaats gevonden. De oorspronkelijke boerderij is geheel afgebroken en enkele meters verderop is thans een nieuwe bungalow verschenen. Het braakliggend stuk grond van de oude Brijpot stond medio 2009 te koop.

- 1 Het Utrechts Archief (HUA), Toegang 233, Staten van Utrecht, inv.nr. 1341-41 fo. 818 e.v.
- 2 HUA, Toegang 233, Staten van Utrecht, inv.nr. 1341-42 fo. 887 e.v.
- 3 Oud Archief Rhenen 1795-1813, inv.nr. 443D

Dit artikel is het derde over Rhenen in de serie Elites 1747, 1787/1795, 1813 en 1848 in diverse plaatsen in de provincie Utrecht, een onderwerp geëntameerd door Landschap Erfgoed Utrecht naar aanleiding van een provinciaal onderzoek naar de zogenaamde 'witte vlekken' in de geschiedschrijving van de provincie Utrecht, zoals beschreven in 'Waard om te weten' door Mieke Heurneman, Utrecht 2007.

Gestaalde bestuurders in Rhenen tussen 1795-1815¹

Willem H. Strous

Tussen 1795 en 1815 verloor Rhenen zijn status als stemhebbende stad in het gewest Utrecht binnen de Republiek der Verenigde Nederlanden en daarmee zijn invloed, hoewel die slechts marginaal was, in de Staten-Generaal in Den Haag. Hoe gingen de Rhenenaren, en met name de leden van de bestuurlijke elite van de stad, hiermee om? Na het artikel van Fred Vogelzang over Rhenen 1794-1806² wil dit artikel ingaan op de periode van circa 1806 tot 1814.

Bestuursorganisaties tussen 1795 en 1814

Na een vijftal woelige patriotse jaren vanaf 1795 werd in 1801 een Staatsregeling ingevoerd, waarbij orangisten weer hun politieke rechten terugkregen. De verdreven stadhouder prins Willem V gaf vanuit zijn verblijfplaats Oranienstein in Duitsland op 21 december 1801 zijn aanhangers toestemming (hij ontsloeg hen van hun eed aan hem³) om van hun herkregen rechten gebruik te maken en voor zover mogelijk hun plaatsen in besturen weer in te nemen. Binnen de kortste keren hadden de oud-regenten door hun bestuurlijke kennis en ervaring weer de overhand. Een aanwijzing voor deze wisseling van de wacht was de uitkomst van de stemming over de Staatsregeling. Van de 416.419 stemgerechtigden waren er 68.990 opgekomen, waarvan 16.771 vóór- en 51.219 tegenstemden. Aangezien alle thuisblijvers gerekend werden tot de vóórstemmers was de Constitutie aangenomen. Maar waarom waren zovelen thuisgebleven? De Savornin Lohman veronderstelde dat men genoeg had van de politiek: 'ieder is moede van 't beschouwen der politieke worstelingen'⁴. Zo niet de oud-regenten. De Bruin stelt dat bij de personele samenstelling van departementale en gemeentelijke besturen die in 1802 en 1803 ingesteld werden, een verdeelsleutel gehanteerd werd van 60% patriotten en 40% orangisten⁵. Dit betekende in ieder geval voor het departementaal bestuur in Utrecht dat prinsgezinden terugkeerden op het pluche. Deze Staatsregeling was dan ook een compromis tussen de verschillende politieke stromingen. Federalistische patriotten en prinsgezinden waren langzaam naar elkaar toegegroeid in hun beider streven naar meer uitvoerende macht in vergelijking met de periode van vóór 1795.

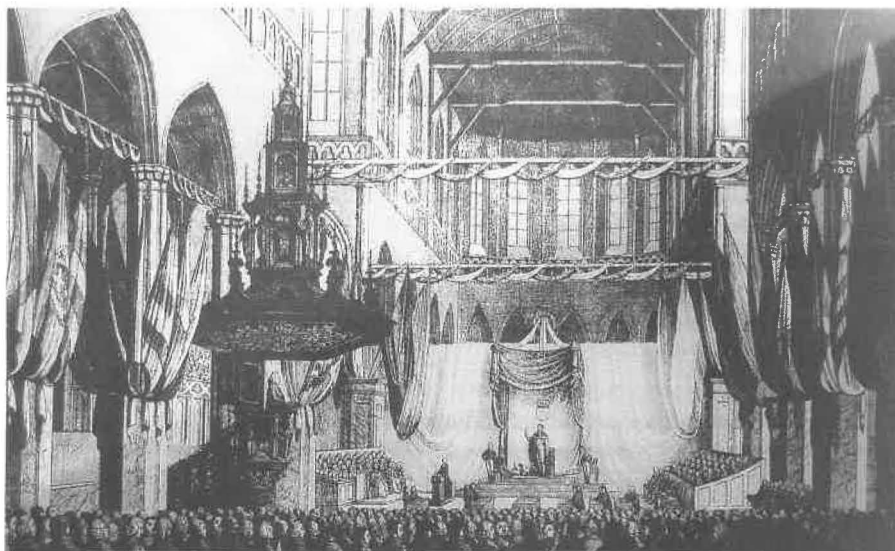
Lodewijk Napoleon (Ajaccio 1778-Livorno 1846), koning van Holland van 1808-1810

Slechts vier jaar later werd de Staatsregeling alweer ingeruild voor een door Napoleon goedgekeurde grondwet, door de Bataafse gezant te Parijs, Rutger Jan Schimmelpenninck, op 15 maart 1805 meegebracht vanuit Parijs. Ook over deze Constitutie werd gestemd. En net als in 1802 was de uitkomst veelzeggend: 353.322 stemgerechtigden, 14.093 vóór, 136 tegen, dus met 353.186 aangenomen. De Franse gezant kreeg opdracht de redenen van de geringe belangstelling te onderzoeken: stilzwijgende oppositie of stilzwijgendheid uit politieke moeheid of wantrouwen in de toekomst. Waarschijnlijk waren alle drie het geval⁶.

Ook deze regeringsvorm was geen lang leven beschoren. Al in 1806 moest raadpensionaris, de oude benaming van vóór 1795, Schimmelpenninck plaatsmaken voor Lodewijk Napoleon als koning van Holland. Hadden gemeenten

tussen 1801 en 1806 nog weer enige zelfstandigheid teruggekregen ten opzichte van de constitutie van 1798, vanaf nu was van enige autonomie geen sprake meer. Het dagelijks bestuur kwam in handen van burgemeester en wethouders, waarbij de raad een adviserende taak kreeg. Met de gang van zaken in het koninkrijk Holland, en met name de manier waarop zijn broer de zaken in Holland regelde, was Napoleon ontevreden en in de eerste helft van 1810 werd Holland ingelijfd bij Frankrijk. De Franse wetgeving werd op 1 januari 1811 ingevoerd. De gemeenten werden nu bestuurd door een maire, bijgestaan door zijn adjoint (adjunct) en geadviseerd door een conseil municipal (raad der municipaliteit). Frans werd de officiële taal, maar die werd niet door iedereen gesproken of geschreven, ook niet in Rhenen. Na Napoleons nederlaag bij Leipzig in oktober 1813, de zogenaamde Volkerenslag omdat er zoveel landen aan deelnamen, achtte een aantal prinsgezinden de tijd rijp om de zoon van de in 1795 verdreven stadhouder Willem V, Willem Frederik van Oranje Nassau (Den Haag 1772 – Berlijn 1843) te vragen terug te keren naar Nederland. In november 1813 zette deze voet aan wal op het strand bij Scheveningen. In de zogenaamde notabelenvergadering van 29 en 30 maart 1814

te Amsterdam werd de grondwet aangenomen, waarmee Nederland een constitutionele monarchie werd. Bij zijn intree in Amsterdam op 2 december 1813 had Willem Frederik aangekondigd dat hij de soevereiniteit alleen wenste te aanvaarden 'onder waarborging eener wijze constitutie'⁷, waarmee hij een constitutionele monarchie bedoelde. Elke nieuwe monarch bevestigt dit bij zijn/haar inhuldiging door trouw aan de Grondwet te zweren. Een exemplaar van de grondwet neemt bij de plechtigheid een centrale plaats in, naast attributen als kroon, rijksappel en rijkszwaard. Na het Verdrag van Parijs in 1814 werd hij uitgeroepen tot koning Willem I over de samengevoegde noordelijke en zuidelijke Nederlanden.

Inhuldiging te Brussel van koning Willem I

Rhenen in de Bataafs-Franse Tijd

Hoe zouden de Rhenenaren al deze bestuurlijke veranderingen hebben ondergaan? In amper twintig jaar tijd van stemhebbende stad in het gewest Utrecht in de Republiek der Nederlanden onder een stadhouder, met een getrapte invloed in de Staten-Generaal, naar één van de vele provinciestedjes in het Koninkrijk der Nederlanden zonder enige invloed buiten de gemeentegrens. In de tussentijd was Rhenen onderdeel geweest van een Bataafse Republiek, een gemeente in een departement in het Koninkrijk Holland en een gemeente in een provincie in het keizerrijk Frankrijk. Wat voorgoed verloren ging is de zelfstandigheid. De man in de straat zal dat een zorg geweest zijn, de bestuurders die de oude situatie nog kenden voelden dat niet zozeer in hun portemonnee, maar zullen zich bewust zijn

geweest van het verlies van 'status'. Men werd niet meer afgevaardigd naar de Staten van Utrecht nadat in de vergaderingen van het stadsbestuur standpunten waren ingenomen over bijvoorbeeld gewestelijke belastingen of de Staten van Oorlog⁸.

Rhenen kreeg in 1803 een Reglement voor het bestuur van de stad, nadat het concept door het departementaal bestuur 's Lands van Utrecht op 10 augustus 1803 was vastgesteld⁹. Rhenen ging bestuurd worden door vijf personen die ten minste 25 jaar oud moesten zijn, stemgerechtigde burgers waren, te goeder naam en faam bekendstonden en, en dat was belangrijk, bekend moesten zijn met de aangelegenheden van de stad omdat ze er geboren waren of er ten minste drie jaar hadden gewoond. Ze mochten niet met elkaar verwant zijn of verzwagerd, en godsdienstleraars, schoolmeesters, justitiërende officieren en leden van de raad van rechtspleging, beter bekend als schout en schepenen van het gerecht, waren uitgesloten van verkiezing, evenals welke ambtenaar ook. De toenmalige vertegenwoordigers gaven blijk van historisch besef, want de al eeuwen in Rhenen gebruikte datum van Sint Petridag, 22 februari, bleef gehandhaafd als de dag dat leden van het stadsbestuur moesten aftreden, te beginnen op 22 februari 1805. Aftredende leden zouden altijd herkiesbaar zijn. Het gemeentebestuur koos uit zijn midden een voorzitter die twee maanden zou aanblijven, waarna zijn plaatsvervanger hem zou opvolgen. Iedere twee maanden zou een nieuwe plaatsvervanger worden benoemd. Iedere veertien dagen werd er vergaderd en wel op maandag om 10.00 uur, buitengewone vergaderingen niet meegerekend. Maar nog geen twee jaar later, in maart 1805, werd de door de Bataafse gezant in Parijs, Rutger Jan Schimmelpenninck, uit Frankrijk meegenomen kant-en-klare grondwet zonder problemen door het Wetgevend Lichaam in Den Haag aangenomen. De decentralisatie van het bestuur, zoals die vóór 1795 had gefunctioneerd en in 1801 weer gedeeltelijk was ingevoerd, werd nu voorgoed vervangen door een eenheidsstaat. Zo kwamen er centraal opgestelde reglementen voor de departementen en voor de gemeentebesturen. Heel belangrijk, ook voor Rhenen, was het door Gogel, secretaris van staat voor de financiën, voor het hele land ingevoerde uniforme belastingstelsel, dat in de plaats kwam van de vele onderling verschillende gewestelijke belastingstelsels, waarover Rhenen als stemhebbende stad altijd in het Utrechtse zijn zegje had mogen doen. De Bruin stelt dat in juni 1806 de pre-revolutionaire toestand feitelijk werd hersteld¹⁰. Zo niet in Rhenen. Daar zaten al lang weer leden van de bekende families in het bestuur. Er was slechts één vreemde eend in de bijt. De patriotse oudgediende J. van Manen Azn was vanuit Utrecht gearachuteerd als schout van Rhenen en richter in de Mars, de polder tegenover Rhenen in de Betuwe, die toen nog een eigen rechtspraak had en tot het gewest Utrecht hoorde. Toen hij in 1822 overleed werd de aangifte gedaan door zijn goede vrienden Hendrik Huibert van Deventer, burgemeester, en Johannes Christiaan Paulus Eliza Menso. Die goede verstandhouding was er niet altijd geweest. In het begin van

zijn verblijf in Rhenen waren er nogal wat wrijvingen geweest, meestal competentiegeschillen, over wie bevoegd was in een bepaalde zaak: het stadsbestuur of schout en schepenen. Eén daarvan, over het kisten en begraven van drenkelingen en het transporteren van krankzinnigen, liep zo hoog op dat Van Manen zich in oktober 1808 bij de minister van Justitie beklaagde over het gemeentebestuur¹¹.

Zegel van de Drost van het eerste kwartier Amersfoort Steven Camp, Departement Lande van Utrecht, OAR1337-1851, inv. nr. 442a, brief dd. 3 februari 1808 (Coll. W.H. Strous)

Via de Landdrost en de Drost van het Tweede Kwartier in Amersfoort Steven Camp, kwam Van Manens brief terecht bij het bestuur met een verzoek om weerwoord. De Drost, gevraagd om te bemiddelen, is er niet in geslaagd de partijen tot elkaar te brengen. De kwalificaties van de Drost over Van Manen liegen er niet om: 'dat de Hoofdschout een man is, die al wat hem omringt als vijand beschouwt, en die zich verbeeldt, dat al wat hem omringt, alleen tracht hem te dwarsbomen. Zo men (= het stadsbestuur) de macht had zou men hem zeker verbannen'¹². Al eerder, in augustus 1806, was er de kwestie geweest over de heer J.H. Broers, inwoner van Rhenen, die zonder toestemming van het gemeente-

bestuur gepoederd haar droeg, een gebruik van vóór de Bataafse Republiek¹³. Het bestuur droeg Van Manen op om als schout op te treden, wat deze weigerde. Broers, secretaris van de Mars, had hem, Van Manen, richter van de Mars, toestemming gevraagd en gekregen. Het gemeentebestuur ging met dit antwoord niet akkoord en meldde dit bij de Raad van Financiën, omdat dit strijdig zou zijn met de ordonnantie op het Middel van Patent, de belasting op het uitoefenen van een ambt of beroep. Al in maart 1803, toen Van Manen pas kort in Rhenen was, moest het Departementaal Bestuur Utrecht tussenbeide komen door het gemeentebestuur op te dragen aan de hoofdschout jaarlijks 100 ton turf te leveren, één van de emolumenten, bijkomende verdiensten, van dit ambt sinds eeuwen¹⁴. Uit deze voorbeelden komt toch wel naar voren dat de oude regentenfamilies in Rhenen het niet op prijs stelden dat een door-gewinterde patriot van het eerste uur¹⁵ bij hen werd gedropt om recht te spreken.

Rhenen in het Koninkrijk Holland

Op 5 juni 1806 legde Lodewijk Napoleon de eed af als koning van Holland. Hij resideerde in Den Haag (in het Koninklijk Paleis in het Bosch), maar vanwege de

Het poortgebouw van Lodewijk Napoleons paleis in de Wittevrouwenstraat in Utrecht (Coll. W.H. Strous)

nabijheid van de Noordzee kreeg hij veel last van zijn reuma zodat hij uitkeek naar een andere plaats en dat werd Utrecht. Op 2 augustus 1807 begon architect J.D. Zocher sr. met de verbouwing van een aantal huizen aan de Wittevrouwenstraat. In januari 1808 betrok Lodewijk Napoleon zijn nieuwe paleis. Hij heeft er slechts kort gewoond, want op 20 april 1808 al vertrok hij naar Amsterdam, waar hem het stadhuis aan de Dam als paleis was aangeboden. Het paleis in Utrecht werd een

pied-à-terre. In september 1810 deed Lodewijk Napoleon tegen zijn zin afstand van de troon op bevel van zijn broer de keizer. Van 6 tot 9 oktober 1811 heeft het paleis nog eenmaal dienst gedaan ter gelegenheid van het bezoek van keizer Napoleon en zijn Oostenrijkse echtgenote Marie Louise aan de Nederlanden. Het gebouw doet nu dienst als Universiteitsbibliotheek en wordt momenteel grondig gerestaureerd.

Toen ook in Rhenen bekend werd dat Lodewijk Napoleon zijn residentie in Utrecht zou vestigen, besloten de Rhenense bestuurders om niet achter te blijven bij de andere steden en gemeenten in de provincie Utrecht om de koning met zijn besluit te feliciteren. Ze wilden hem daarbij ook de positie van de stad onder ogen brengen en hem om zijn bijzondere bescherming vragen. Er was echter één probleem en dat was dat niemand de taal van het hof machtig was. De secretaris kreeg opdracht om met de Landdrost te overleggen hoe dit aan te pakken. De Landdrost was zo vriendelijk om de minister van Binnenlandse Zaken, Mollerus te vragen of de complimenten van het bestuur aan zijne majesteit ook per missive kon gebeuren. De minister was echter van oordeel dat complimentering per missive niet gepast zou zijn en daarom zou de Landdrost trachten zelf de opvatting van de koning hierover te vernemen en de secretaris hierover te informeren. In de archieven is niet overgeleverd hoe het is afgelopen.

De leden van het bestuur in die dagen waren Menso Johannis Menso, Dirk Roelofs, Huijbert Jan Roghair, Constantinus van Holst, Dirk Sandbrink, de secretaris was Jan Smith en de klerk Hendrik Huibert van Deventer. Niemand van hen sprak dus Frans en dat werd vooral later, in 1811 toen Frans de officiële taal werd, een groter probleem. Men kon blijkbaar ook geen hulp verwachten van leden van dat andere bestuur in Rhenen, de dijkgraaf en heemraden van de Dijkstoel van de Rhenense Nuede en Agterbergse Hooijlanden en het Dijkbestuur van den Stichtsche Grebbendijk: dijkgraaf Jacob van Manen, hoofdschout, heemraden mr. Jacob Haksteen¹⁶, Menso Johannis Menso, Constantinus van Holst, Hendrik van Ommeren, Dirk Sandbrink en secretaris en cameraar Jan Henricus Broers.

Hoezo scheiding van kerk en staat?

Dat men de toestand van Rhenen graag onder de aandacht van de koning wilde brengen mag blijken uit de noodgrepen die het stadbestuur moest toepassen om de financiën rond te krijgen. Op 14 mei 1807 waren enkele leden van het gemeentebestuur en enkele gecommiteerden uit de burgerij in het stadhuis aanwezig, te weten H.J. van Deventer, Huibert van Ommeren, C. Roghair, Roelof van Noort en Anth. van Spanje. De hele vergadering was gewijd aan de lokale financiën van de stad. Officieel was er sinds 1795 een scheiding tussen staat en kerk, maar tot Rhenen was dit tien jaar later nog niet doorgedrongen. Besloten werd namelijk dat

de stadskas ieder jaar uit de kas van de kerk met f 1.300 zou worden aangevuld. En omdat de diaconie, door de wijziging van het belastingstelsel, het oortjesgeld van f 94.5.00 uit de staatskas moest missen, moest de kerk ook dat jaarlijks, en wel op 12 augustus, aan de diaconie betalen. En dat alles werd besloten omdat men veronderstelde dat de kerk door de hogere opbrengst van de verpachtingen, in vergelijking met voorgaande jaren, er jaarlijks f 1.500 op vooruit zou gaan. Wat hier opvalt is dat de kerkenraad - ouderlingen en diakenen - niet aanwezig was

Scheiding van kerk en staat? Het Rhenens stadszegel op de omslag van de 'Evangelische Gezangen om nevens het Boek der Psalmen bij den openbaren Godsdienst gebruikt te worden', 1807 (Coll. W.H. Strous)

toen er over hun geld werd beslist. Tenzij Huibert van Ommeren, dat jaar één van de vier ouderlingen, met twee petten op in deze vergadering aanwezig was. Ook de leden van het gemeentebestuur droegen echter hun steentje bij in het oplossen van de financiële problemen. Ze besloten dat zij niet langer de f 600 uit de consumptieve middelen onder elkaar zouden verdelen. Omdat echter niet van hen gevergd kon worden dat ze de werkzaamheden gratis zouden doen, zou er een vergoeding worden betaald van 1½ stuiver per gulden op de jaarlijkse verpachting van het hooigras (men noemde dit een bagatel dat in het stadsreglement zou worden opgenomen).

Een andere mogelijke oplossing voor de financiële problemen

Men bleef zoeken naar oplossingen voor de benarde financiële situatie. Op 12 september 1808 deed de raad Menso verslag van zijn besprekingen met de Landdrost in Utrecht over het aanbieden van het Koningshuis tot Koninklijke of Militaire Kweekschool voor verlaten of ouderloze kinderen. Bij koninklijk decreet van 29 juli 1808 nr. 21¹⁷ had Lodewijk Napoleon een instelling opgericht voor alleenstaande jongeren of wezen in de leeftijden van 0 tot 18 jaar, verdeeld over vier klassen. De eerste klasse was voor de allerjongsten, de vierde klasse was voor de oudsten. De jongens zouden naast de normale opvoeding ook een militaire training krijgen. De Landdrost had Menso geadviseerd een request in te dienen bij koning Lodewijk Napoleon om in aanmerking te mogen komen voor één van de vier klassen. Voor de 1e en 2e klasse was namelijk reeds voor Utrecht gekozen, voor de 3e klasse voor Den Haag en voor de 4e klasse dacht men aan Austerlitz, maar dat was nog niet definitief, dus Rhenen zou misschien nog een kans maken. Men nam het advies van de Landdrost over en stelde een request op. In het concept¹⁸ wees het stadsbestuur erop dat Rhenen, omdat het aan één van de grote wegen naar Duitsland lag, sinds jaar en dag te lijden had van de vele inkwartieringen¹⁹. Vele burgers waren daardoor tot armoede vervallen, ‘verarmoed’ zoals men schreef. Anderen, met name de gegoeden, die zich indertijd in Rhenen hadden gevestigd in de hoop lid te kunnen worden van een bestuur van een stemhebbende stad in de provincie Utrecht met invloed in het algemeen bestuur van het land, waren inmiddels teleurgesteld weer vertrokken. Als derde reden voor de slechte economische toestand van de stad werd aangevoerd dat er geen fabrieken waren of handelshuizen van enig belang. Er waren dus geen mogelijkheden om in de plaats van de langzamerhand verdwijnende welgestelde families nieuwe inwoners te lokken met uitzicht om lokaal hun fortuin te verdienen. Als gevolg daarvan stonden de grotere huizen leeg of werden voor zeer geringe prijzen verkocht. En als laatste werd aangevoerd dat bij de invoering van het nieuwe belastingstelsel alle ambtenaren van het ressort waaronder Rhenen behoorde, in Wijk bij Duurstede werden gevestigd, zodat ook die bron om nieuwe inwoners te trekken de stad ontnomen was. Men gaf een beschrijving van de grootte en inrichting

van het gebouw en van de ligging van de stad. Een groot aantal 'Koninklijke Kweekelingen' zou kunnen worden gehuisvest in een gebouw dat door de directe aanwezigheid van de rivier de Rijn een gunstige en gezonde positie heeft en 'dus door gedurige vernieuwing van versche lucht en verdrijving van in grote etablissementen onvermijdelijke besmettingen van lucht ongemeen voordelig is gesitueerd'. Men wees ook nog op het heuvelige en bergachtige terrein rondom de stad als uitermate geschikt voor de militaire oefeningen. Als het al jaren leegstaande en ten algemene laste komende gebouw geschikt gemaakt kon worden voor één van de vier klassen van de Kweekeschool met de leermeesters en hun huisgezinnen, zou dit mogelijkheden voor nieuwe welvaart betekenen. Lodewijk Napoleon heeft inderdaad het gebouw nog laten inspecteren, maar is op het voorstel niet ingegaan. Achterop het request is geschreven: 'Pour le moment il est impossible d'avoir egard à la demande. Par ordre du roi. R.G. de Tuijll, aide des Ceremonies, 14 oct. 1808

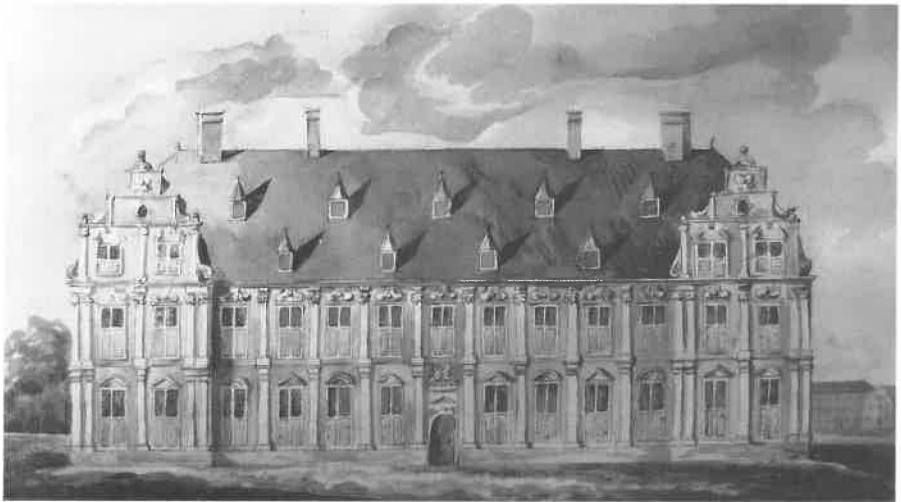

Foto van Aquarel van het Koningshuis 1808, OAR 1795-1814, inv. Nr. 442b (Coll. W.H. Strous)

Rhenen in Napoleons keizerrijk

Napoleon Bonaparte was niet tevreden met de manier waarop zijn broer Lodewijk Napoleon het volkje aan de Noordzee bestuurde. Bij keizerlijk decreet van 9 juli 1810 werd het Nederlandse grondgebied boven de grote rivieren als laatste ingelijfd bij het Franse rijk: 'la Hollande est réunie à l'Empire'; het was de afronding van de inlijving. Met ingang van 1 januari 1811 moest de inlijving ook administratief geregeld zijn. Er werd een gouverneur-generaal aangesteld ter uitvoering van beleid dat werd bepaald door de keizer en zijn ministers in Parijs. 'La Hollande' werd verdeeld in zeven departementen, elk onderverdeeld in arrondissementen,

die weer uit kantons bestonden, die waren samengesteld uit een aantal gemeenten. Rhenen vinden we terug in het overzicht dat is opgenomen in de Inleiding van de Inventaris van het archief van het Departementaal bestuur van de Zuiderzee, 1811-1813.

Departement	Arrondissementen ²⁰	Kantons	Gemeenten	Inwonertal arrondissementen
Zuiderzee:	Amsterdam	243.475
	Haarlem	53.483
	Hoorn	52.946
	Alkmaar	42.968
	Utrecht	75.181
	Amersfoort:	Amersfoort		39.419
		Wijk bij Duurstede		
		Rhenen:	Amerongen	
			Darthuizen	
			Leersum	
			Renswoude	
			Rhenen	
			Scherpenzeel	
			Veenendaal Gelders	
			Veenendaal Stichts	
		-----	-----	-----
Totalen Departement		48 kantons	167 gemeenten	507.472
		=====	=====	=====
Geheel Nederland				1.733.236

Aan het hoofd van het Departement van de Zuiderzee kwam een prefect als opvolger van de tot 1811 fungerende Landdrost. Deze prefect werd door Napoleon benoemd en zijn taak was het toezien op de nauwkeurige nakoming van de artikelen van 's keizers decreten, met name ten aanzien van de financiën, het burgerlijk bestuur en de militaire zaken. Vanaf 11 februari 1811 tot 16 november 1813 was A.P.F.G. Visscher, graaf van Celles, geboren te Brussel, de prefect van het Departement van de Zuiderzee. Het hoofd van een arrondissement was de

onderprefect via wie elke correspondentie ging tussen de prefect en de gemeentebesturen: voor elke bestuurshandeling was goedkeuring vereist van de prefect. De onderprefect van Utrecht was J.M. van Tuijll van Serooskerken, de onderprefect van Amersfoort was (de voormalige patriot) S. Camp, die in 1811 werd vervangen door A.C. Snouckaert van Schauburg. De onderprefecten werden bijgestaan door raden van het arrondissement. In het Conseil du 4e Arrondissement (dit is Amersfoort) vinden we tussen de namen van de 24 leden de namen van Van Maanen Azn en Menso²¹. Van Maanen is dan 50 jaar, geboren 11 augustus 1760, getrouwd, vijf kinderen, hoofdschout van Rhenen, geschat inkomen 5.000 francs. Menzo, eveneens zonder voorletters, is ook 50 jaar, geboren 8 april 1761, getrouwd, rentenier/lid van de raad, geschat inkomen 6.000 francs. Vanuit Parijs werd Nederland in de kortste keren hervormd²². Binnen een jaar was de rechtspraak gereorganiseerd, de burgerlijke stand ingevoerd, het metrieke stelsel geïntroduceerd en de overheidsfinanciën gesaneerd door verhoging van de belastingen, bezuinigingen op openbare werken, kortingen op de sociale zorg en tiërcering van de staatsschuld. Dit laatste was een door Napoleon in 1810 bepaalde reductie van de rente op de staatsobligaties. Vele burgers, gemeenten

en charitatieve instellingen hadden hun vermogen daarin belegd en gingen door de maatregel fors achteruit in hun jaarlijkse inkomsten. Het voerde te ver om voor dit artikel de gevolgen voor Rhenense burgers te achterhalen.

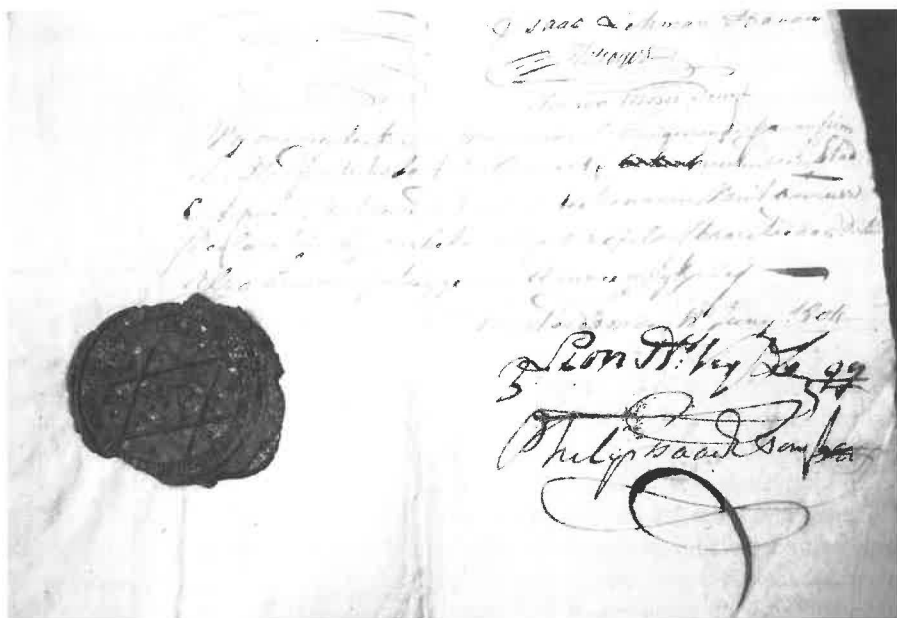

Napoleon Bonaparte (Ajaccio 1769- Sint Helena 1821)

Samen met de strikte toepassing van het Continentale Stelsel zorgden deze maatregelen voor problemen. Het meest ingrijpend was de invoering van de conscriptie, zoals de verplichte militaire dienst in het Franse leger heette. Het bleef echter over het algemeen rustig in het Arrondissement Amersfoort. Op 13 april 1811 kwam er een bericht van de onderprefect naar aanleiding van ordeverstoringen die zich blijkbaar elders voordeden²³. Hij drong erop aan de rust te bewaren omdat ‘... Onze keizer heeft in het tegenwoordig ogenblik, meer als ooit, zijn doordringend oog op Holland gevestigd [...] en het is dierhalven zo wel uwe, als mijne pligt ...’.

Ook in Rhenen werden jongemannen opgeroepen voor opkomst in Franse militaire dienst. Dat blijkt uit een gepeperde rekening die de gezusters Vastrik naar het gemeentebestuur sturen. Ze brengen f 42.03.00 voor vertering in rekening als in bijzijn van de onderprefect Snoukaert geloot wordt²⁴. Er zal best wel gemopperd zijn maar van onrust is geen sprake. Zouden de degenen die aan de loting meededen allemaal een borrel hebben gekregen? Ook op andere terreinen was het duidelijk dat Rhenen niets meer te vertellen had. Op 31 maart 1811 komt er een brief van de prefect aan alle maires in zijn departement van de Zuiderzee. Hij wijst erop dat hij genoodzaakt is om zijn administratie in te richten zoals dat in de andere delen van het keizerrijk wordt gedaan. Dat houdt in dat hij de maires vele vragen zal toezenden, die hij op zijn beurt heeft ontvangen van de Intendant van Binnenlandse Zaken en hij kan de Intendant niet antwoorden als de maires niet gereageerd hebben op de vragen. Hij eindigt met het dreigement dat als er een antwoord ontbreekt en hij daardoor zijn werk niet kan doen, hij verplicht zal zijn de naam van de nalatige ambtenaar door te geven aan de Intendant. Graaf de Celles herhaalt zijn woorden op 21 augustus 1811 bij gelegenheid van de benoeming van maires, adjuncten en municipale raden: 'dat gij uwe gehegtheid aan het gouvernement zult doen blijken door de vaardigheid waarmede gij antwoorden zult aan de verschillende aanvragen die u door de Onder-Prefect zouden kunnen worden gedaan'. Volgens een lijst van ontvangen missiven zijn er in 1812 260 aanschrijvingen ontvangen in Rhenen, bijna één per dag! Meestal moesten er ter beantwoording vragenlijsten en formulieren worden ingevuld. Zo weten wij nu dat er in oktober 1811 in Rhenen 73 armen waren, maar geen bedelaars. Deze armen kregen een uitkering van 15 gulden per jaar of 6 stuivers per week. Die uitgaven werden gedekt door de inkomsten uit vaste goederen van 288 gulden, 731 gulden uit collecten in de kerk en 76 gulden uit aalmoezen en giften. Op 2 december 1811 werd in Rhenen geïnventariseerd hoeveel tarwe, rogge, boekweit, gerst en haver er in voorraad was, resp. 54½ mud, 32¾ mud, 15¾ mud, 12 ½ mud en 50 mud. De belangrijkste eigenaar was Willem Budding met 30 mud tarwe, 12½ mud gerst en 50 mud haver. Had Budding deze voorraden nodig voor zijn bierbrouwerij die hij najaar 1805 had gekocht van de dames/erfgenamen Menso? Men wilde zelfs weten wie de belangrijkste tabaksplanter was. Dat bleek Geurt van Holst te zijn, maar die was al 80 jaar. De een na belangrijkste was de weduwe van Gerrit Roelof van den Bergh. Haar zaken werden behandeld door haar schoonzoon Everardus van Doesburgh die haar man was opgevolgd in het opkopen van de tabak voor het kantoor te Amsterdam van de heren gebroeders Van Driest. Van Doesburg staat verder bekend als leerlooier. Verder weten we nu dat op de eerste zondag van december 1811 de kroning van de keizer gevierd werd. In de kerk moest gebeden worden, er moest een Te Deum gezongen worden, de klokken moesten worden geluid en de vlaggen uitgestoken worden, terwijl 's avonds de stad was geïllumi-

neerd. Maar, zo schreef onderprefect Snoukaert vanuit Amersfoort, de zuinigheid moest wel in acht worden genomen. De maires moesten aan 75 francs genoeg hebben om de kosten te dekken, 'liefst nog minder'. De beantwoording van al die brieven stuitte op problemen. In oktober 1811 verzocht het gemeentebestuur, naar aanleiding van teruggestuurde stukken die niet in het Frans waren geschreven, om stukken in de Hollandse taal te accepteren, want er was in de gemeente niemand aanwezig om dat in het Frans te doen²⁵. Zou deze bewering op waarheid berusten of was hier sprake van lijdelijk verzet? Op 26 oktober 1811, namelijk, maakte de raad afspraken om zich, zodra zeker was dat Napoleon en zijn echtgenote door Rhenen zouden reizen, te verzamelen bij het nieuwe logement (onbekend is welk) in de stad om vandaar Zijne Majesteiten op een 'convenabele' plaats tegemoet te gaan. De heer Sevenhuisen, lid van de raad, werd verzocht een korte toespraak tot Zijne Majesteit voor te bereiden, omdat hij in de Franse taal het meest ervaren was.

Attestatie van de Hoogduitsche Joodsche gemeente te Amsterdam met het zegel, OAR 1337-1851, inv nr. 449, brief van 18 juni 1804 (Coll. W.H. Strous)

Rhenen in de overgang naar Koninkrijk der Nederlanden

Omdat de notulen van het gemeentebestuur van Rhenen van juli 1812 tot en met december 1813 ontbreken, is ons niet veel bekend over deze laatste anderhalf

jaar onder Frans bestuur. De indruk bestaat dat het over het algemeen rustig is gebleven. Er zijn slechts twee vermeldingen van het tegendeel overgeleverd. In het rapport van 11 tot 21 februari 1813 van de onderprefect van Amersfoort aan Comte de Celles staat een mededeling van de Vrederechter van Rhenen dat een zekere Van de Linden 'Oranje boeve' heeft geroepen en liedjes heeft gezongen²⁶. Op 26 december 1813 deelt Snoukaert mee²⁷ dat er onlusten zijn in Bunschoten, Scherpenzeel en Veenendaal. Er is in die plaatsen geen notabele aanwezig met voldoende gezag om de rust te herstellen. Snoukaert verzoekt daarom om een publicatie uit naam van Zijne Koninklijke Hoogheid, waarin zij die buitensporigheden hebben begaan, beschouwd zullen worden als vijand van Z.K.H.. Over ongeregelheden in andere plaatsen wordt niet gesproken, zullen er dus ook niet geweest zijn. Er is een proces-verbaal bewaard gebleven van een verkiezing van 13 juli 1813, waaruit blijkt dat de burgerij hoegenaamd niet meer geïnteresseerd is in verkiezingen²⁸. Er komt bijna niemand opdagen en het is niet te gewaagd om te veronderstellen dat de gekozenen vooral elkaar hebben gekozen. Hoe kan het ook anders als er slechts vijftien stembiljetten worden ingeleverd, waarmee 25 bekenden worden genomineerd. Christiaan Roghair is bij deze verkiezing benoemd tot president van de sectie Rhenen, kanton Rhenen, arrondissement Amersfoort, departement van de Zuiderzee. Bij zonsopgang, het is hoogzomer!, is de sectie bijeengeroepen in de protestantse kerk in Rhenen, op 30 juni 1813 door de prefect in Amsterdam aangewezen. Er zijn twee stembureauleden, Dirk Sandbrink en Hendrik Huibert van Deventer en als secretaris van de sectie is aangewezen Willem Antonij Buddingh. Roghair legt aan de vergadering (in de stukken wordt niet aangegeven hoeveel aanwezigen er zijn) zijn acte van aanstelling voor, het bevel van de convocatie, extracten uit de constituties van het keizerrijk, het keizerlijk decreet van 17 januari 1806 en extracten van de artikelen uit de Code Pénal. De president verklaart de opening van de eerste stemming om zes uur en iedere stemmer moet verklaren: 'Je jure obéissance aux Constitutions de l'Empire et fidélité à l'Empereur'. Men moest viermaal stemmen: voor het kiescollege van het departement, voor het kiescollege van het arrondissement, voor de functie van Juge de Paix en voor de plaatsvervangers van de Vrederechter. Het stembureau bleef geopend tot zonsondergang. Het aantal stemmers bleek volgens de wet niet voldoende, waarna de president de bijeenkomst sloot en beval dat men de volgende dag bij, alweer!, zonsopgang zou beginnen. Het waren lange dagen, waarbij veel werd gevergd van het uithoudingsvermogen. De volgende dag, de 17e juli 1813, meldde zich niemand om te stemmen en nadat het stembureau 36 uur geopend was geweest, verklaarde de president het stembureau voor gesloten. Er waren in totaal 15 stemmers geweest.

- Bij de vijf gekozenen voor het kiescollege van het departement waren geen Rhenenaren: J.G.G. Taets van Amerongen, Amerongen van Woudenberg, N.W.

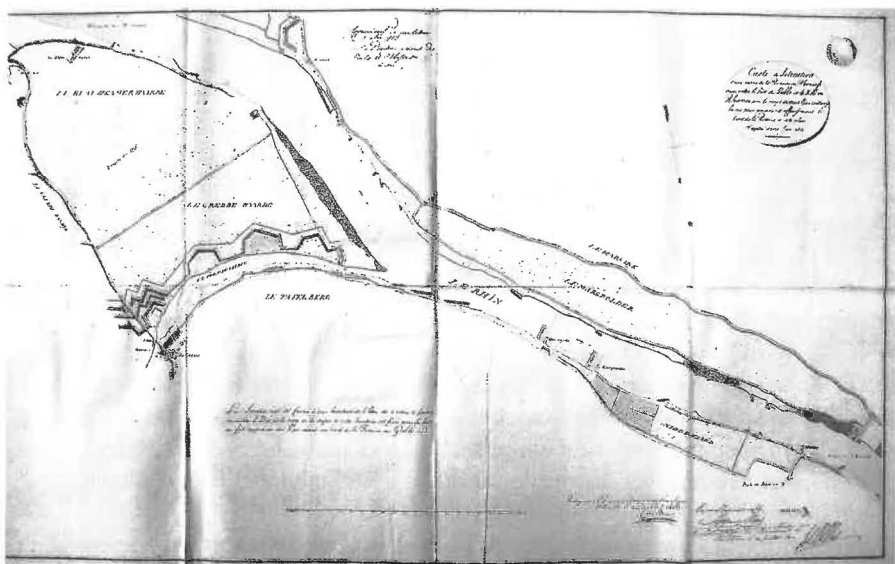
Buddingh, J.C. van Romondt en A. van Romondt. Hoewel een kandidatenlijst ontbreekt zullen daar geen Rhenenaren op hebben gestaan, want dan zou er ongetwijfeld wel op een plaatsgenoot zijn gestemd.

- Voor de functies van 25 gekozenen voor het arrondissement werden ook 15 biljetten aangetroffen met alle bekende namen van Rhenenaren. Christiaan Roghair, Constantinus van Holst, G.A. Sevenhuijsen, Everardus van Doesburg, Dirk Sandbrink, Hendrik Huibert van Deventer, Willem Budding, Hendrik van Noort, Antonij van Spanje, Dirk Lexius de Ridder, Helmert Lijster, Jan Henricus Broers, Huibert Jan Roghair, Dirk Roelofs, Roelof van de Weert, Kers van Eck, Jacob van Manen Adz, Antonij van Eck, Hendrik Recter, Jan Wildeman, Huibert van Ommeren, Arnoldus Lijster, Willem de Bruin, Geurt van Holst jr., J.H. van Kooten.

- Voor de twee kandidaten voor de functie van Juge de Paix werden 17 stembiljetten ingeleverd met alleen de namen van Jacob van Manen Adz. en Huibert van Ommeren.

- Als de vier plaatsvervangers voor de Vrederechter werden gekozen (17 stembiljetten): Hendrik Huibert van Deventer, Willem Budding, Dirk Sandbrink, Geurt van Holst jr.

Secretaris Buddingh maakte processen-verbaal op en liet deze tekenen door D. Sandbrink en H.H. van Deventer in de avond van de 17e juli 1813.

De Rijn tussen de Greb en de stad, 1813 (zie HN archief inv nr. 696) (Coll. W.H. Strous)

Verder ging het leven gewoon door, moest ook wel doorgaan want rekeningen moesten worden betaald²⁹. De begroting voor 1813 (begrote ontvangsten francs 16.858,08 en begrote uitgaven francs 9.589,79) werd namens Napoleon, Empereur des Français, Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération du Rhin, Médiateur de la Confédération Suisse etc.etc.etc., getekend door l'Empératrice regente Marie Louise (et en vertu des Pouvoirs qu'il nous a confié, want Napoleon was op veldtocht), au Palais Impérial de St Cloud op 14 augustus 1813. Deze begroting was besproken op 22 februari 1813 en vastgesteld op 28 februari 1813 door de Conseil Municipal de la Ville de Rhenen: C. Roghair, maire, C. van Holst, adjoint, en ingediend door D. Roelofs, membre du conseil municipal. Gezien door de sous prefect van het arrondissement Amersfoort, Snoukaert, op 5 maart 1813. Voorgesteld door de prefect van het departement du Zuiderzee, de Celles, comte de l'Empire, te Amsterdam d.d. 16 mars 1813. En de rekening over 1813 (ontvangsten franken 22.655,36 en uitgaven franken 8.866,51) werd op 12 januari 1815 getekend door de Gouverneur van de provincie Utrecht, de vroegere sous prefect Van Tuijll, verwijzende naar het besluit van Zijne Koninklijke Hoogheid van 18 februari 1814. Deze rekening was vastgesteld door de raden der gemeente Rhenen in hun vergadering van de 3e januari 1815: C. van Holst, 2e burgemeester, E. van Doesburgh, D. Sandbrink, Wm Budding, H.J. Roghair, H.H. van Deventer, H. Lijster, Hk van Noort, D. Roelofs.

Een paar Rhenense bestuurders onder de loep

Dirk Roelofs of Roelofze, koopman in thee, is één van die bestuurders in Rhenen die door alle bestuurlijke organisaties heen, een plaats in het gemeentebestuur wist te behouden. Maar wel pas vanaf de Bataafse Omwenteling in 1795, want hij was een 'buitenstaander', geen Rhenenaar. Roelofs was met attestatie van 11 augustus 1785 vanuit Amsterdam in Rhenen gekomen. Hij en zijn vrouw Anna Petronella Zegenius kochten in 1791 een huis met bleekveld, turfschuur, koetshuis en stalling, gelegen aan de Heerestraat, van mr. Jacob Haksteen en zijn vrouw Vrouwe Johanna Geertruida Hoisingh. Mr. Haksteen had dit onroerend goed in 1779 gekocht van Christiaan Rose en zijn vrouw Constantia Agneta baronesse van Reeden³⁰. Nadat op 14 februari 1795 het Rhenense stadsbestuur door een te hulp geroepen deputatie uit de Utrechtse Statenvergadering was afgezet en vervangen door patriotse burgers³¹, nodigde de nieuw benoemde maire Dirk Roelofs het Utrechtse gezelschap en zijn nieuwe collega-bestuurders uit voor een 'vroyken Vaderlandschen maalyd' bij hem thuis. Dirk Roelofs was dus noch onbemiddeld, noch prinsgezind. Hoewel bij dit laatste een vraagteken kan worden gezet. Van de oud-regenten, door stadhouder Willem V benoemd, bleven Jacobus Sandbrink en Gerard van Holst gewoon zitten. Hoe prinsgezind waren ook zij geweest? Roelofs verdwijnt weer uit het stadsbestuur na de verkiezingen van juni 1795

(Waarschijnlijk was hij niet radicaal genoeg.), maar komt na 1801 weer terug. Op 8 december 1806 wordt Roelofs genoemd in een opgave van leden van het gemeentebestuur. Op 11 mei 1807, dus tijdens het Koninkrijk Holland onder koning Lodewijk Napoleon, is het zijn beurt om gedurende twee maanden als president het gemeentebestuur voor te zitten. Op 2 augustus 1811, als Nederland door Napoleon is ingelijfd bij Frankrijk, zwerft hij, als lid van de conseil municipal: 'Ik zweer gehoorzaamheid aan de Constitutie van het Rijk en getrouwheid aan den Keizer!'. Pas op 3 januari 1816, als op grond van de grondwet van het Koninkrijk Nederland er een burgemeester en vijf leden van de gemeenteraad worden gekozen, verdwijnt Roelofs uit het gemeentebestuur³². Hij is dan trouwens al op leeftijd, 72 jaar, dus tijd om het bestuursstokje over te geven.

Huibert Jan van Deventer, zoon van Jan Adriaan van Deventer en Sara Menso, gehuwd met Jacoba Menso, was op 29 en 30 maart 1814 aanwezig in de Nieuwe Kerk in Amsterdam bij de Notabelenvergadering, waar de conceptgrondwet van G.K. van Hoogendorp werd besproken en aangenomen. Voor deze vergadering waren 600 personen uit de oude zeven departementen benoemd door Willem I, van wie er 474 waren verschenen. Uit het departement Zuiderzee waren er 152 benoemd, waarvan er 133, onder wie Van Deventer, naar Amsterdam waren afgereisd. Van Deventer was zo'n bestuurder die alle stormen had doorstaan. Als zoon van oud-burgemeester Jan Adriaan van Deventer en Sara Menso en schoonzoon van Hendrik Menso, had hij zijn vaste plaats in het bestuur van Rhenen. Tot 1795 was hij hoofdschout geweest en op 3 april 1806 werd hij gekozen in het stadsbestuur. Na 1814 werd hij lid van Provinciale Staten van Utrecht van 19 september 1814 tot 1827. Van 1814 tot 3 augustus 1816 was hij lid van het gemeentebestuur. Toen hij op deze datum door Willem I als burgemeester werd aangewezen werd hij op zijn verzoek ontslagen wegens zijn ouderdom en vervangen door Dirk Sandbrink. Hij stierf op 2 april 1828 op 85-jarige leeftijd. Een andere bestuurder uit die tijd is Huibert Jan Roghair, zoon van Adrianus Roghair en Adriana Didrika van Deventer. Hij wordt per 2 januari 1819 tot burgemeester benoemd en blijft in die functie tot zijn overlijden datzelfde jaar, eind juni 1819, op 65 jarige leeftijd. Op 26 juni 1819 wordt Hendrik Huibert van Deventer, zoon van Huijbert Jan van Deventer en Jacoba Menso in zijn plaats gesteld³³. In april 1806 was Roghair herkozen tot raad in de gemeente en vervult ook regelmatig zijn beurt als burgemeester gedurende twee maanden. Op 2 augustus 1811 wordt hij maire en zwerft dezelfde eed van trouw aan de keizer als Dirk Roelofs. Op 16 februari 1814 zit hij net als Roelofs in de raad. Vanaf tenminste 1802 zit hij in de kerkenraad en wordt tot 1816 iedere twee jaar herkozen³⁴. Huibert Jan vervult in de kerk nog een andere functie: het blijkt dat hij vanaf augustus 1799 lid is van een Kerkelijke Commissie. Nadat op 21 december 1809 de gemeentebesturen een aanschrijving van de minister van Eeredienst en Binnenlandsche Zaken hebben ontvangen naar

aanleiding van het decreet van Z.M. de Koning (Lodewijk Napoleon) van de 2e van Oogstmaand 1808 nr 26, besluit de kerkenraad met meerderheid van stemmen om deze commissie te continueren. Vanaf de 1e van Louwmaand 1810 mag het gemeentebestuur geen betalingen meer doen aan predikanten of andere geestelijken, kerkelijke bedienden of enige objecten van de Eredienst. De kerkgebouwen etc. die dienst doen voor de Eredienst worden overgegeven aan de kerkelijke gemeenten, met de administratie daarover alsmede het onderhoud en de inkomsten van die gebouwen; en ten derde worden de kerkenraden erop gewezen dat het 'de herhaalde wil van de koning' is om zorg te dragen voor de bezoldiging der kerkelijke bedienden. Deze uit 1799 daterende Kerkelijke Commissie bestaat uit de twee Rhenense predikanten Jacob van Campen en Barend Taay, en Huibert Jan Roghair en Huibert van Ommeren. De taak van de commissie wordt nu het behartigen en bevorderen van de belangen van de kerkelijke gemeente met toezicht op en handhaving van het recht op gebouwen, gestichten, fondsen, inkomsten en bezittingen die aan de gemeente toebehoren. Men zou kunnen zeggen dat deze commissie de voorganger is van de latere kerkvoogdij.

Proces-verbaal van vaststelling van het gemeentewapen door de municipale raad van Rhenen, ingevolge aanschrijving van de onderprefect van het arrondissement Amersfoort van 13 september 1811. Is na deliberatie goedgevonden het oude wapen der stad Rhenen voor te dragen als het wapen der gemeente. Getekend namens de municipale raad door H.H. van Deventer en door de maire H.J. Roghair. Vergeten werd het wapen mee te sturen, dat werd op de 25e september 1811 gedaan door de deurwaarder W.A. Buddingh Rzn, OAR 1337-1851, inv.nr. 451A, 21 september 1811 (Coll. W.H. Strous)

In 1812 worden de doop- en trouwregisters door de kerkenraad overgedragen aan de maire. Huibert Jan Roghair wordt als kerkmeester verzocht voor de kerkenraad nieuwe boeken aan te schaffen³⁵. In 1816 schaft Roghair een lidmatenregister aan om aan de regels van het censura morum te voldoen, het onderzoek door

de kerkenraad of men mocht deelnemen aan het Heilig Avondmaal. Op 8 januari 1807 had Huibert Jan ook al een andere taak gekregen: op verzoek van het Departementaal Bestuur moest een commissie voor de Armen worden ingesteld. Men benoemde daarin de predikant ds. Barend Taaij, Huibert Jan Roghair, Huibert van Ommeren en Hendrik Recter. Opdracht was het Departementaal Bestuur te adviseren hoe, 'met enige hope op succes, lediggangers aan het werk en behoeftigen aan het nodige levensonderhoud' konden worden geholpen, teneinde zoveel mogelijk bedelarijen te voorkomen. Huibert Jan Roghair blies in het bestuurlijke en dagelijkse leven in Rhenen dus zijn partij wel mee, ongeacht welke regering er in Den Haag, resp. Utrecht resp. Amsterdam resp. Parijs, resp. Den Haag zetelde. Dirk Roelofs, Huibert Jan van Deventer en Huibert Jan Roghair zijn slechts drie voorbeelden uit de bovenlaag van de Rhenense bevolking in de twee decennia tussen 1795 en 1814. Ook bijvoorbeeld Helmert Lijster, zoon van Helmert Lijster en Geertrui van Ommeren, gehuwd met Johanna Christina van Ommeren, en Huibert van Ommeren, zoon van Hendrik van Ommeren en Elisabeth Buddingh, gehuwd met Luteria Petronella Geijtenbeek, komen in de notulen van het gemeentebestuur en de kerk steeds weer terug. Niet duidelijk is of zij patriots, prinsgezind, revolutionair of gematigd zijn. Zij zijn er, en zij blijven er. Dezelfde namen treffen we ook aan in de Dijkstoel van de Rhenense Nude en Achterbergse Hooilanden. In 1814 is Jacob van Manen Azn, de hoofdschout van de stad Rhenen, tevens dijkgraaf. Heemraden in 1814 zijn Constantinus van Holst, Dirk Santbrink, E. van Doesburg, Huibert Hendrik van Deventer, G.H.C.P. Vosz van Sinderen (in 1818 vervangen door Daniel Marcellis George de Swart, die echter binnen een maand overlijdt, waarna Hendrik Menso wordt benoemd) en J.H. Broers. In 1816 wordt tot secretaris-penningmeester-kameraar benoemd Johannes Christiaan Paulus Elisa Menso.

Tenslotte

Natuurlijk duiken er in twintig jaar tijd andere namen op en verdwijnen inmiddels vertrouwde namen, want mensen verhuizen, vergrijzen en sterven. Maar er zijn een paar families in Rhenen die overeind blijven tijdens alle veranderingen. Hun vertegenwoordigers tonen een gestaalde bestuurdersmentaliteit en die kan alleen worden opgebouwd in generaties lange bestuurservaringen. Sommige familienamen komen al honderd jaar eerder voor, zoals Van Deventer³⁶. Nadat Rhenen een gemeente werd in het koninkrijk der Nederlanden komen vier van deze bekende namen ook weer terug als Koning Willem I op de 26e juni 1814 deze personen benoemt om een reglement voor het stedelijk bestuur van Rhenen op te stellen: H.J. van Deventer, oud-burgemeester en oud-hoofdofficier, J.H. Broers, oud-secretaris en nu ontvanger der indirecte belastingen, H. van Ommeren, oud-schepen en H.J. Roghair, oud-vroedschap en oud-maire³⁷. Afgezien van Huibert

Jan van Deventer spelen de Rhenense bestuurders na 1813, en zelfs al jaren eerder, geen rol meer in het gewest Utrecht. Voorheen, dat wil zeggen vóór 1795, werden de Rhenense burgemeesters naar de Staten van Utrecht afgevaardigd, nadat in het stadsbestuur was overlegd welk standpunt in Utrecht moest worden vertolkt in provinciale en landelijke zaken. Onderzocht moet worden namens wie in het Koninkrijk der Nederlanden H.J. van Deventer na 1814 tot zijn aftreden in 1827 sprak in de Provinciale Staten, nadat hij in 1818 had verzocht zijn benoeming tot burgemeester wegens gevorderde ouderdom af te mogen wijzen.

Literatuur

- Bruin, R.E. de, 'Van soeverein gewest naar administratieve eenheid', in: *Geschiedenis van de provincie Utrecht. Vanaf 1780*, Utrecht 1997, p. 85-109
- Olde Meierink, Ben, 'Het Koningshuis in Rhenen. Een paleis voor koninklijke asielzoekers in de Republiek', in: *Geschiedenis van Rhenen*, Utrecht 2008, p. 214-225
- Sas, N.C.F. van, en Henk te Velde (red.), *De eeuw van de grondwet. Grondwet en politiek in Nederland, 1798-1917*, Deventer 1998
- Savornin Lohman, B.C. de, *De bestuursinrichting van Gewest, Stad en Platteland van Utrecht gedurende de Bataafse Republiek*, Utrecht 1910
- Strous, Willem H., 'De Bataafse omwenteling van 1795 in Rhenen', in: *Oud Rhenen* jrg 14 nr 1, januari 1995, p. 5-14
- Strous, Willem H., 'Jacob van Manen Adzn', in: *Oud Rhenen*, jrg 17 nr 3, september 1998, p. 5-12
- Strous, Willem H., 'De Rhenense elite in de 1e helft van de 18e eeuw', in: *Oud Rhenen*, jrg 26 nr 2, mei 2009, p. 7 - 31
- Vogelzang, Fred, 'Rhenen in de Bataafse tijd, 1794-1806', in: *Geschiedenis van Rhenen*, Utrecht 2008, p. 278-286

Tabel Rhenense bestuurders tussen 1795 en 1816

Naam, en verdere gegevens voor zover tegengekomen in de archieven	14/2 v.m. 1795	14/2 n.m. 1795	17 juni 1795	Na 22 jan. 1798	1806 ³⁸	1808	Tot 2/8 811 ³⁹	Na 2/8 1811	1813 ⁴⁰	1814	1816 41/42/43
Deventer, Huibert Jan van, †18190620, ∞ Hendrina Budding ; 17950214 schout; 18060428 en 18080808 gecommiteerde; 18110802 municipale raad; 18120213 raadslid; 18140216 lid vd raad; 18160816 wegens ouderdom op zijn verzoek ontslagen van het aan nemen van de post van burgemeester;	X							X		X	
Noort junior, Hendrik van, †18370828, ∞ Elisabeth Visser; 18110802 municipale raad; 18120213 lid vd raad; 18140216 lid vd raad;		X	X					X		X	
Roelofs ⁴⁰ , Dirk, †18160627, ∞ Anna Petronella Zegenius; 17950214 maire; 18060703; 18060804 president; 18110802 municipale raad; 18120213 lid vd raad en aangewezen om alle acten te tekenen; 18140216 lid vd raad;		X			X	X	X	X		X	
Lijster, Helmert, †18180423, ∞ Geertrui van Ommeren; 18110802 municipale raad; 18120213 lid vd raad; 18140221 lid vd raad; 18161122 raad;			X					X		X	☐
Roghair, Christiaan, *1761 Rhenen, †18340623; apotheker (inv.nr. 444a fo. 280, 18111102); 17950617 bedankte voor de eer waarna Joost de Vriend werd gekozen; 18060428 en 18080808 gecommiteerde; 18110802 municipale raad; 18120205/13 en 18120825 maire; 18130716 president sectie Rhenen van kanton Rhenen; 18140216 burgemeester; 18160103 ontvanger, géén lid vd raad; 18160816 door maagschap verhinderd raadslid te zijn;								X		X	

Holst, Constantinus van, †18250325; 18060219 president; 18060703; 18061124 president; 18110802 adjunct; 18120213 en 18120825 adjunct maire; 18140221 adjunct burgemeester; 18160816 ontheven van zijn post als Gast- en Weeshuismeester wegens niet indienen van zijn rekening sedert 1809;					X	X	X	X		X	
Menso Johannis Menso, †10-08-1811, ∞ Hanske Volbragt Duering; 18060703 president; bij zijn overlijden Arrondissementraad en Regulateur van het recht op de Successie in het 2e ressort van dit Arrondissement					X	X	X				
Roghair; 18060317 raad; 18060331 president;					X	X					
Roghair, Huibert Jan ⁴⁵ , †18190620, ∞ Hendrina Buddingh; 18060222 aftredend, 18060418 herkozen tot raad; 18060703 maire; 18110802 maire; 18120205/13 lid vd raad; 18140216 lid vd raad; 18160103 burgemeester; 18160816 president burgemeester i.p.v. H.J van Deventer;					X			X		X	X *
Sandbrink, Dirk, †18200505, ∞ Johanna Geertruida van Ommeren; 18060317 raad; 18060703; 18060915 president; 18110802 municipale raad; 18120213 lid vd raad; 18130716 lid stembureau; 18140216 lid vd raad; 18160103 raad; 18160816 2e burgemeester;					X	X	X	X		X	X *
Budding, Willem, *1774 Hien, †18550224, ∞ 1e Susanna Antonia Sandbrink, 2e Aaltje van Berkhorst; bierbrouwer; 18110802 municipale raad; okt/nov 1811 leverancier 'ratione fourrage'; 18120213 lid vd raad; 18140216 lid vd raad; 18160103 raad;								X		X	X *

Deventer, Hendrik Huibert van, †18630613; 18110802 municipale raad; 18120213 lid vd raad; 18130716 lid stembureau; 118140216 lid vd raad; 18160103 raad;								X		X	X *
Doesburg(h), Everardus van, *1778 Tiel, †18521124, ∞ Dirkje van den Bergh; looiyer; 18110802 municipale raad; 18120213 lid vd raad; 18140216 lid vd raad;								X		X	
Menso, Johannes Christiaan Paulus Elisa, †18741123; 18140216 provisionele secretaris gemeentebestuur; 18160103 secretaris;										X	(X)
Sevenhuijsen, Gerard Abraham; 18110802 municipale raad; 18120213 lid vd raad; 18140216 lid vd raad;								X		X	
Menso, Hendrik, †18720303, ∞ Berendina Wilhelmina Feith; 18160103 2e burgemeester met als taak commissaris van politie en bijhouden registers van geboorte en overlijden;											X *
Zandt, Gerard Everhard van der, stads med. Doctor, *1787, ∞ Reinira Johanna Verschuur; 18160103 raad;											X *
Broers, Jan Henricus, *1768, †18160329, ∞ Dina Pfeil, zijn plaats blijft dus vacant;											(*)
Huibert van Ommeren, †18310210, ∞ Lutera Petronella van Geijtenbeek											^

(Endnotes)

- ¹ Hoewel dit artikel met name gaat over de tweede helft van de Bataafs-Franse tijd wordt er een vergelijking getrokken van 1814 met 1795
- ² Vogelzang 2008
- ³ De Savornin Lohman, p. 134/135
- ⁴ Idem, p.116
- ⁵ De Bruin, p. 85-110
- ⁶ De Savornin Lohman, p. 122
- ⁷ Sas, N.C.F. van, en Henk te Velde (red.), p. 15
- ⁸ We zouden nu zeggen: de begroting van het ministerie van Defensie
- ⁹ Oud Archief Rhenen 1337-1851(verder OAR), inv.nr. 469
- ¹⁰ De Bruin, p. 100/101
- ¹¹ OAR inv.nr. 442b
- ¹² Het Utrechts Archief, Toegang 233 Staten van Utrecht, Archief Landdrost 1807-1810
- ¹³ OAR inv.nr. 441b
- ¹⁴ OAR inv.nr. 449
- ¹⁵ Strous, 1998
- ¹⁷ Nationaal Archief, Den Haag, Toegang 2.01.01.07, Inventaris van de archieven van de Staatssecretarie onder koning Lodewijk Napoleon, 1806-1811, inv.nr 141
- ¹⁸ OAR inv.nr. 454
- ¹⁹ OAR inv.nr. 442 Notulen 19 januari 1807: 'Aan de koning van Holland zal een verzoek worden gericht om voortaan geen buskruit meer door de stad te laten transporteren, ter voorkoming van ongelukken. Bij de laatste gelegenheid reden er meer dan 80 wagens richting Duitsland door de stad, waarbij zelfs twee tonnen van de wagens zijn gevallen.
- ²⁰ Bij de instelling van het departement waren er vier arrondissementen. Als snel bleken de arrondissementen Amsterdam en Hoorn te groot zodat deze vanaf 21 oktober 1811 werden gesplitst en de arrondissementen Haarlem en Alkmaar werden ingesteld.
- ²¹ Noord-Hollands Archief, Haarlem, Toegang 14 Inventaris van het archief van het Departement van de Zuiderzee, 1811-1813, inv.nr. 305
- ²² De Bruin, p. 105/106
- ²³ Noord-Hollands Archief, Toegang 14, inv.nr. 651
- ²⁴ OAR inv.nr. 551a
- ²⁵ OAR inv.nr. 451A Stukken ingekomen bij de maire van Rhenen, 1811, nrs 68, 74, 76, 78, 84
- ²⁶ Noord-Hollands Archief, Toegang 14, inv.nr. 651
- ²⁷ Idem, inv.nr. 769
- ²⁸ OAR inv.nr. 474

- ²⁹ OAR inv.nr. 511
- ³⁰ OAR Regesten 175xx en 178
- ³¹ Strous 1995, p. 10
- ³² OAR 1814-1851, inv. nr. 563
- ³³ OAR 1814-1851, inv. nr. 616
- ³⁴ Het Utrechts Archief, Toegang 272 Archief Hervormde Gemeente Rhenen, inv. nr. 1
- ³⁵ Het 'Naam-Register der getrouwen te Rhenen', beginnende met den 29 Meij 1814 tot 20 december 1996, is kortgeleden overgedragen aan het Streekarchief in Wijk bij Duurstede.
- ³⁶ Strous 2009
- ³⁷ OAR inv. nr. 615
- ³⁸ Over het algemeen staat op de notulen in de kantlijn: Present alle, dus zonder namen te noemen. Alleen uit de eerste zin is te halen wie in de loop van 1806 president is geweest: Roelofs, Menso, Van Holst, Sandbrink, welk voorzitterschap iedere twee maanden wisselde.
- ³⁹ Tot 2 augustus 1811 zijn er vijf leden van de raad met iedere twee maanden een andere voorzitter. Op 2 augustus 1811 vindt de installatie en beëdiging van de Municipale Raad van Rhenen plaats.
- ⁴⁰ De notulen van tweede helft 1812 en geheel 1813 ontbreken
- ⁴¹ Per 3 januari 1816
- ⁴² Per vrijdag 16 augustus 1816 enkele wijzigingen, aangegeven met *.
- ⁴³ 22 november 1816 vervulling van de twee vacatures, aangegeven met ^.
- ⁴⁵ Op 14 februari 1795 voormiddag was een H.J. Roghair lid van het bestuur

De KEMBO meubelfabriek

Hens Dekker

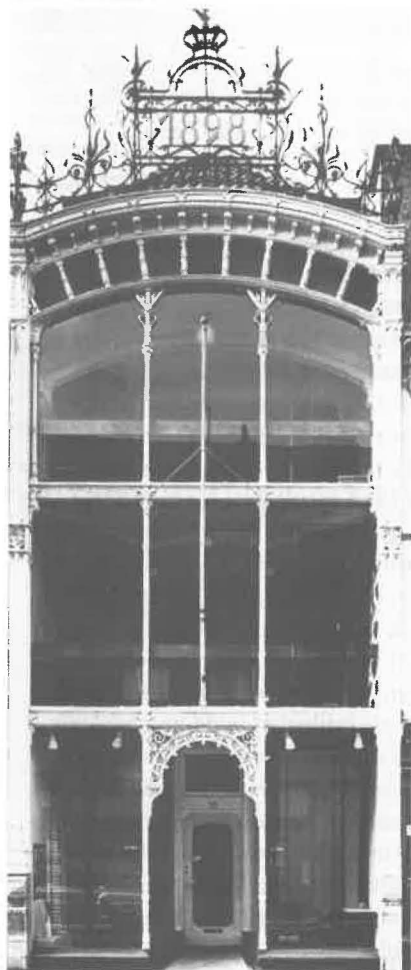
De meubelfabrieken in Rhenen hebben gedurende meer dan een eeuw werk verschaft aan veel inwoners. Een twintigtal fabrieken is sinds de oprichting van De Kroon in 1895 tot de sluiting van Koekoek Rhenen in 2008 in deze industrietaak actief geweest. KEMBO behoorde tot de belangrijkste bedrijven vanwege het relatief grote aantal arbeidsplaatsen, maar ook met het oog op het vooruitstrevende design van de meubels van goede kwaliteit. De Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen (HVOR) kan hierover sinds september 2008 over meepraten: dankzij de genereuze schenking van KEMBO is onze huisvesting De Commanderie voorzien van zeer goed van pas komende stoelen, tafels en boekenkasten. De vergaderkamer kreeg dan ook terecht de naam KEMBO-zaal.

De eerste jaren

Het initiatief voor de oprichting van Kembo werd genomen door de in 1907 geboren Rudolf (Ru) Jan Meijer en de zeventien jaar oudere Willem Hendrik Gispén, die elkaar in 1952 op een familiefeestje ontmoetten. Gispén was een neef van Meijers vrouw Els Brouwer, schrijfster en illustratrice van boeken, waaronder een soort biografie 'Mozaïek van vorige levens', waar onder andere haar drie zonen – de latere eigenaars – in voorkomen. Het boek kwam uit in 1978, het jaar van overlijden van Els. Gispén was een bekwaam binnenhuisarchitect en meubelontwerper, die in 1916 een smederij in Rotterdam overnam, waar hij een atelier voor kunstsmeedwerk en koperbewerking begon. In 1918 verplaatste hij het bedrijf naar Culemborg, waar Gispén Meubelen nog steeds is gevestigd. Hij maakte furore met moderne lampen en verchromd stalen buismeubelen, maar het ondernemerschap ging hem minder goed af. Hij investeerde te veel en raakte de financiële zeggenschap over zijn bedrijf kwijt. Uiteindelijk stapte hij in 1949 uit de firma en niet alleen dat, hij verliet ook zijn gezin en trouwde met Riek van de Griend. Gispén staat te boek als een ontwerper die de juiste balans wist te vinden tussen vorm en functie. Zijn producten worden gezien als mijlpalen in de geschiedenis van het Nederlands industrieel design. Meijer is evenals Gispén in Amsterdam geboren. Hij vertrok als jongeman naar Java, waar hij jarenlang hoofdadministrateur van een sisalplantage was. Toen Soekarno aan het bewind kwam, moest hij, zoals vele landgenoten, het land verlaten. Zijn financiële positie was niet sterk. Hij wilde zich bij voorkeur opnieuw in een (sub)tropisch land vestigen. Na oriënterende bezoeken aan Venezuela en Afrika besloot hij echter naar Nederland terug te keren. Al pratend over elkaars ideeën en plannen voor de toekomst kwamen

*De oprichters van KEMBO
Willem Gispén (links) en
Rudolf (Ru) Meijer.*

Gispén en Meijer tot de conclusie dat een combinatie van beider talenten waarschijnlijk tot interessante resultaten zou kunnen leiden. Dit resulteerde in 1953 in de oprichting van KEMBO, wat staat voor 'Kom Eerst Maar Bij Ons'.

Ru Meijer stak als de zakelijke compagnon geld in de onderneming die een pand aan de Denneweg in Den Haag betrok. In het achterste gedeelte van het gebouw hield Paul van Vliet zijn cabaretvoorstellingen. Daar in de toonzaal werden door Gispén ontworpen maar door derden verwezenlijkte meubelen met frames van stafstaal aan particulieren en de detailhandel verkocht. Dat ging vanaf het begin redelijk goed, temeer omdat het eerste model – de 302 fauteuil – tijdens de Milanese Triënnale in 1954 werd bekroond. De sprong naar projectinrichting werd gezet toen de directeur van de pas opgerichte Nederlandse Centrale voor Huisvesting voor Bejaarden (NCHB) de

Het in Jugendstil gebouwde pand aan de Denneweg 56 in Den Haag, waar KEMBO in 1953 van start ging, met toonzaal en verkoopafdeling. De plaats in deze bekende winkelstraat was bewust gekozen om de nieuw ontworpen meubels goed in de kijker te zetten.

winkel inkwam. Kijkend naar het model 302 zei hij: 'Leuk stoeltje! Kun je dat ook wat hoger maken voor de bejaarden in ons tehuis in Zandvoort?' De commercieel ingestelde Meijer verzekerde hem dat zoiets volstrekt geen probleem was, en zo kwam de hogere uitvoering er. Sindsdien zijn honderden bejaardenhuizen, verpleeginrichtingen, ziekenhuizen, zorgcentra, penitentiaire inrichtingen en aula's met meubels van KEMBO ingericht. Een aardig detail is dat de NCHB (heet nu Woonzorg Nederland) tot op heden een grote klant is van KEMBO. In 1960 beëindigde Gispén zijn loopbaan. Enige jaren later gaf ook Ru Meijer de pijp aan Maarten en na een overgangperiode van enige jaren onder de directie van de later genoemde Willem van de Struys, zetten zijn zonen Sjoerd, Gelder en Just het bedrijf voort.

De mede-oprichter van de KEMBO Ru Meijer met van links naar rechts zijn zonen en opvolgers in het bedrijf: Sjoerd, Just en Gelder. Sjoerd en Gelder zijn tweeling.

Verhuizing naar Rhenen

De aan de Candialaan in Rhenen gevestigde producent van kunststoffen Recticel leverde onder andere aan meubelfabrieken, zo ook aan KEMBO. Toen de nog steeds in Den Haag gevestigde KEMBO zich verder ontwikkelde en uitzag naar een groter pand, kwam waarschijnlijk dankzij deze connectie een nabijgelegen gebouw aan de Radboudweg in beeld. Mogelijk werd KEMBO, net als relatief veel andere bedrijven in de jaren vijftig, door de campagne van burgemeester Bosch

ridder van Rosenthal gestimuleerd om naar het – economisch gezien – gunstige Rhenen te verhuizen. Feit is dat de lonen hier lager waren dan in Den Haag en bedrijfsvestiging door goedkope industriegrond aantrekkelijk was. In 1956 werd in het ten opzichte van de klantenkring centraal gelegen Rhenen de eigen productie, bestaande uit staalwerk en stoffering, opgestart. Gerrit Veenendaal kreeg daar de verantwoordelijkheid. Ru Meijer reisde bijna dagelijks op en neer van zijn woonplaats Doorn naar Den Haag, waar het kantoor en de toonzaal voorlopig nog werden gehandhaafd. Een paar maal in de week deed hij in Waddinxveen het stoffeerbedrijf Van de Starre aan en bezocht daar ook C. P. de Joode, die daar een toeleveringsbedrijf van houten meubelonderdelen had. Met enkele personeelsleden werden bureaubladen, bureaustapels en kantoorkasten van edele houtsoorten zoals noten, wengé, palissander en mahonie gefabriceerd. Tevens werden diverse houten rompen voor zitmeubelen vervaardigd. In 1959 nam Meijer het toeleveringsbedrijf over en De Joode verhuisde met personeel, machines en materialen eveneens naar Rhenen. Hij werd daar bedrijfsleider, dat wil zeggen van de afdeling houtbewerking, aan de Radboudweg. De eveneens uit Indië gerepatrieerde kennissen van Meijer, Willem van de Struijs en Van Wenen, werden respectievelijk verkoopleider en boekhouder.

Het gebouw aan de Radboudweg, waar KEMBO in 1959 naartoe verhuisde en waar na de afbraak woonhuizen zijn gebouwd.

Toen Recticel na een zware uitslaande brand in november 1959, die het bedrijfspand voor een groot deel verwoestte, besloot om naar Kesteren te verhuizen, was KEMBO er als de kippen bij om het kantoor en de staal- en stoffeerafdeling naar de opengevallen plaats in de Candialaan te verplaatsen. De eigenaar van Recticel was Hendrik Veenendaal, de broer van voornoemde Gerrit. Hij kreeg in Kesteren de gelegenheid zijn bedrijf groter op te zetten; het gemeentebestuur in Rhenen had volgens hem niet tijdig gezorgd voor voldoende industrieterrein. Enige werknemers besloten om naar KEMBO over te stappen om daar in de stoffeerafdeling hun werk voort te zetten. Gerrit Veenendaal ging zich eerst nog samen met Gispem met het ontwerp van nieuwe modellen bezighouden. Op de verdieping werd een kleine toonzaal ingericht en een woning voor een van de drie zonen van Ru Meijer, de artistiek aangelegde Just. Deze had zijn studie als architect afgesloten en ging zich met de productie en nieuwe ontwerpen bezighouden. Zoon Gelder werd verantwoordelijk voor de financiën en administratie, terwijl de commercieel ingestelde Sjoerd algemeen directeur werd. Onder hun leiding maakte het bedrijf een gestadige groei door.

KEMBO aan de Candialaan nummer 8 in begin jaren zeventig. Boven het kantoor aan de voorkant van het gebouw woonde eerst nog Just Meijer. Later werd de kleine toonzaal aan de achterkant over de verdieping uitgebreid.

De toonzaal op de bovenverdieping van de fabriek.

De filosofie die achter het succes van KEMBO een rol van grote betekenis speelde, is in de jaren daarna niet veranderd. Het is niet voldoende om meubels van goede kwaliteit te maken en de toepassing daarvan aan de koper over te laten. Nee, het is van cruciaal belang om eerst nauwkeurig vast te stellen wie er gebruik van gaan maken en hoe een afdeling eruit komt te zien. Daardoor zal bijvoorbeeld het verblijf in een zorginstelling met de juiste aanpassing van het meubilair plezieriger gemaakt worden. En een goed ingerichte werkplek in een kantoor dat sfeer uitstraalt, is prettig voor de gebruiker en leidt tot betere prestaties.

Het assortiment

Met de ontwerpen van Gispen was de basis gelegd voor een voor zorginstellingen en ziekenhuizen aantrekkelijk leveringsprogramma. De stalen frames gingen lang mee en afhankelijk van het gebruik kon gekozen worden uit onderhoudsarme houten of kunstleren zittingen en leuning, maar een stoffen bekleding was eveneens leverbaar. Voor het inrichten van grotere ruimten werden in eerste instantie seriemeubels van eigen ontwerp gebruikt. Deze werden samengesteld uit onderdelen van toeleveranciers, die in de eigen werkplaats werden geassembleerd. Daar vonden in de jaren zestig nog veel werkzaamheden, zoals het slijpen, vijlen en lassen, met de hand plaats. Geleidelijk werden hiervoor machines ingezet die

nodig waren om aan de toenemende vraag te voldoen. Het assortiment werd voortdurend vernieuwd met door Just ontworpen meubels en later ook met meubels van andere in dienst getreden goede ontwerpers. Zo kwam Gerrit Veenendaal, de broer van directeur Hendrik van de Recticel, met een frame van buismetaal, geleverd door Van der Sluis uit Culemborg en met zitting en rugleuning van triplex, afkomstig van de firma Buighout uit Alkmaar. Just ontwierp een stoel met plastic kuip waarbij de investering in de machine en mal fors was, maar de kuipen konden wel in verschillende kleuren en grote aantallen tegen relatief geringe kosten gemaakt worden. Waar nu tegenover het oude gemeentehuis een bloemenzaak is gevestigd, heeft Just midden jaren zeventig tijdelijk een winkel in meubelen voor het hoogste marktsegment gedreven; in het zogenaamde Rhijnenhuis werden naast bijzondere KEMBO-designs onder andere de merken Thonet en Jan de Bouvrie verkocht. Het gebouw was volgens ontwerp van Just eerst helemaal gemoderniseerd, waarbij zijn bouwkundige kennis goed van pas kwam.

Van links naar rechts ziet u door respectievelijk Willem Gispen, Gerrit Veenendaal en Just Meijer ontworpen stoelen. In 2008 nam KEMBO enige retromodellen van Gispen opnieuw in het assortiment op.

Weldra werd het assortiment ook aangevuld met meubels en aanverwante producten van andere binnen- en buitenlandse fabrikanten, vooral verstelbaar kantoormeubilair. Later werden hieraan de door eigen designers ontworpen kantoor- en directiemeubelen toegevoegd, bedoeld voor representatieve ruimten en directiekamers. Tot de voornaamste klanten behoorden echter de zorginstellingen in geheel Nederland en daarbuiten, want de export was in de jaren tachtig behoorlijk op gang gekomen; de omzet groeide van één miljoen gulden in 1966 naar meer dan vijftientig miljoen in 1988. KEMBO werd de grootste projectmeubelfabriek voor de zorgsector in Nederland. Dat had te maken met de groei van de markt. Ouderen konden dankzij nieuwe wetgeving aanspraak maken op zorg die voorheen door familie werd geleverd. De groei van KEMBO was zeker ook te danken aan de vooruitstrevende ontwerpen. Na de bekroning van de 302, zijn er in de halve eeuw daarna bij verschillende gelegenheden prijzen voor nieuwe ontwerpen gewonnen. Afgezien van de ontwerpen van Just trokken die van onder anderen

Erik Munnikhof en Daniël Figuroa sterk de aandacht. Voorbeelden van grote orders in de regio betreffen de inrichting van het inmiddels gesloopte Rhenense zorgcentrum De Tollekamp, het Ziekenhuis Gelderse Vallei en het gemeentehuis in Rhenen. Tot de grote klanten in het land behoorden de KLM en het IJsselmeerziekenhuis. Voor opslag van de voorraad werd een loods op Remmerden gebruikt.

Het personeel

Zoals eerder opgemerkt behoorde het leidinggevende personeel tot de familie en kennissenkring van Gispen en Meijer. Als gevolg van de verdere groei van de onderneming in de jaren zeventig en tachtig, werd het directieteam verder uitgebreid met de reeds in dienst zijnde functionarissen op het gebied van productie en commercie, de heren Jan Schelling en Jos Willaert. Laatste genoemde was in de jaren tachtig algemeen directeur. In 1992 trad Alex van de Klift toe tot de directie van KEMBO. In 1964 had KEMBO 45 man in dienst, welk aantal twintig jaar later bijna was verdubbeld. Ze waren voornamelijk afkomstig uit Rhenen. Daarnaast werd gebruikgemaakt van thuiswerksters in de omgeving voor het

Op deze afbeelding staan van links naar rechts Gelder Meijer, interieurarchitect Peter Bartlema, de Amerikaanse importeur John Said, Sjoerd Meijer, verkoper en latere directeur Jos Willaert, verkoper Louk Koelman (hij deed later de inkoop) en Hans Brinkhuis, collega van Peter Bartlema.

naaien van hoezen. Enige bedrijven in Rhenen, en niet alleen de middenstand, profiteerden van de aanwezigheid van KEMBO, zoals het Rhenense transportbedrijf Van Ginkel, dat een gebouwtje bij het spoor in gebruik had.

KEMBO was goed voor het personeel. Toen het bedrijf na de brand bijna halsoverkop naar Veenendaal verhuisde, ging al het personeel mee. De Meijers mochten door hun werknemers met de voornaam aangesproken worden, behalve als er een

Een kijkje in de assemblageafdeling met op de voorgrond Jos van Zetten.

klant in de buurt was. Hun sociale instelling kwam tot uiting in tradities als de op elke vrijdagmiddag geserveerde weekendborrel waar ze zelf dikwijls vrolijk aan meededen, een visje dat voor ieder op de donderdagmorgen op de markt werd gehaald en uitjes van de visclub. Het personeel werd ook een aantal keren getrakteerd op gezellige personeelsavonden, een weekend met het vliegtuig naar Mallorca of Benidorm en een boottocht naar York in Engeland.

Op deze foto van een deel van het personeel zien we gehurkt, tweede van rechts, de huidige directeur Alex van der Klift.

In de eerste jaren van deze eeuw hebben Just en Sjoerd Meijer zich geleidelijk uit het bedrijf teruggetrokken. Gelder had al eerder afscheid van het bedrijf genomen. Zijn zoon Aldo werd algemeen directeur. De huidige directeur van KEMBO, Alex van de Klift, was onder hem verantwoordelijk voor de logistiek en Ben Spekking voor de financiële en de personeelsafdeling.

De brand in 1985

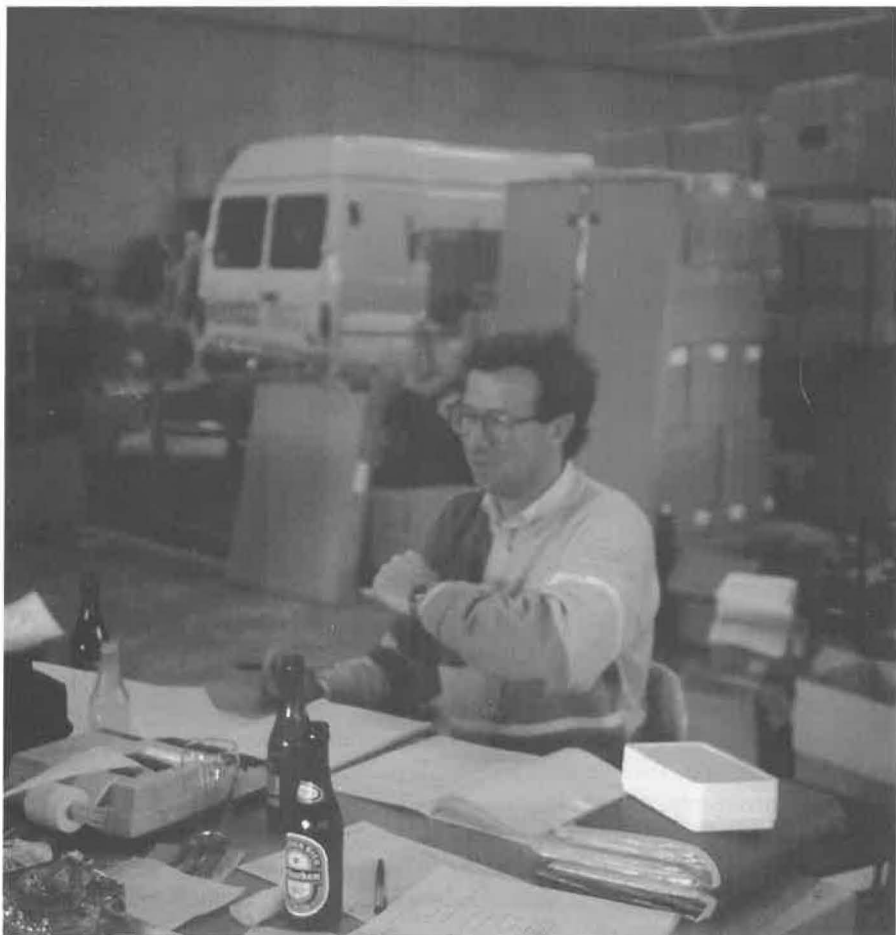
KEMBO had in het prille begin van het bestaan in Rhenen, het hoofdgebouw aan de Candialaan 8 te danken aan een brand bij Recticel, maar ook het vertrek werd ingeluid met een brand. Deze was van een dergelijke omvang, dat het wel de heftigste genoemd wordt van de branden die Rhenen in de laatste eeuw heeft gekend. Het pand had vanaf de vestiging in 1960 diverse grote uitbreidingen en verbouwingen ondergaan. Uiteindelijk was de gehele bovenverdieping toonzaal en verkoopkantoren geworden. Er werd veel gebruikgemaakt van toeleveranciers

De resten van KEMBO na de brand die op de late avond van 20 september 1985 uitbrak en voor meer dan tien miljoen gulden schade veroorzaakte.

van halffabricaten. De nog aanwezige productieruimte en magazijnen waren op de benedenverdieping gevestigd. In het gebouw was veel hout verwerkt – de verdieping had een houten vloer – en met name in de stoffeerafdeling lagen uiterst brandbare stoffen als synthetische lijm en schuimrubber. De brand werd door kortsluiting veroorzaakt. Toen de gewaarschuwde brandweer inclusief werknemer Cees van Doorn arriveerde, was er al geen houden meer aan. Cees wist alleen nog het klantenbestand en een heftruck te redden. Het nablussen duurde een paar dagen.

De loods op Remmerden werd als crisiscentrum ingericht. Meubelfabriek Koekoek stelde de bovenverdieping van het pand op de Vogelenzang ter beschikking om daar klantenorders zo snel mogelijk af te kunnen handelen. De directie ging onmiddellijk in onderhandeling met de gemeente om op Remmerden een voldoende groot terrein te verkrijgen om daar een nieuw gebouw neer te zetten. Herbouw aan de Candialaan vond men geen goede optie omdat omwonenden nogal eens klachten uitten over stank van de afzuiginstallatie en lawaai van 's morgens vroeg arriverende vrachtauto's voor het ophalen van meubels. De gemeente onder aanvoering van burgemeester Schoonderbeek reageerde bepaald niet alert: hij was verbaasd dat zoals hij zei 'er zoveel mensen (een kleine tachtig) in dat zwarte gebouwtje werkten'. Een aanbod van Veenendaal voor een gunstig gelegen terrein aan rijksweg A12 werd dan ook na ampele overweging aangenomen. Saillant detail is dat ook directeur Hendrik Veenendaal na de brand van

Onmiddellijk na de brand werd in de loods op Remmerden een crisiscentrum ingericht om de noodzakelijke acties voor voortzetting van productie en verkoop te regelen. We zien Ben Spekking in zijn geïmproviseerde afdeling. Curieus is dat hij in zijn huis aan de Candialaan nu aan de keukentafel zit, precies op de plaats waar vroeger zijn bureau stond.

Recticel indertijd verklaarde dat door gebrek aan actie van gemeentezijde het bedrijf besloot naar Kesteren te vertrekken. Toen de beslissing was gevallen zag Rhenen KEMBO met lede ogen naar de buurgemeente verhuizen. De eigendommen in Rhenen werden verkocht en nu staan er huizen op de terreinen aan de Candialaan en Radboudweg Alle industriële ondernemingen zijn trouwens uit dat gebied verdwenen.

De Veenendaalse jaren

Het huidige bedrijf is sinds 1986 gevestigd aan de parallel aan de A12 lopende Koningsschot, nummer 55. Het gebouw is ontworpen door architecten bureau Abma, Hazewinkel en Dirks uit Amsterdam/Deventer en gebouwd door aannemer Heijmerink uit Utrecht. De buitenkant ziet er nog steeds modern uit en binnen valt direct de zeer ruime toonzaal met een rijke sortering aan allerlei soorten meubels van mooie design op.

Het moderne pand van KEMBO langs de A12 in Veenendaal.

KEMBO heeft vanaf begin jaren negentig behalve in de zorgsector ook in de zakelijke markt grote successen geboekt. Zoals elk bedrijf bleef ook KEMBO niet vrij van up en downs, veroorzaakt door concurrentie van producten uit lagelonenlanden en een wisselvallige economie, maar het werd echt menens in 2008. De crisis liet ook de meubelindustrie niet onberoerd en vooral het segment met hogere

kwaliteitsproducten kreeg te lijden onder een sterke daling van de markt. De omzet verminderde sterk, winst werd verlies en aan het einde van het jaar wist KEMBO zonder voldoende steun van banken niet meer aan een faillissement te ontkomen. Dankzij de overname door branchegeenoot Brink Beheer uit Staphorst in april 2009, kon een doorstart gemaakt worden onder de nieuwe naam BeleefKembo!. Helaas moesten toen 22 van de 54 medewerkers gedwongen ontslagen worden om het bedrijf in de nog steeds slechte economische tijd met voldoende levensvatbaarheid te kunnen voortzetten. Dat KEMBO sympathie heeft voor cultuur bleek uit de schenking van meubilair aan de HVOR. Dat het bedrijf ook het sociale karakter niet verloren heeft, wordt onderstreept door een evenement dat ondanks de geldperikelen toch nog in april 2009 plaatsvond. Liefst 550 belangstellenden kwamen voor een bijzondere modeshow naar KEMBO, waar voor Stichting Het Thuishuis ten behoeve van verstandelijk gehandicapten meer dan € 10.000 bij elkaar werd gebracht. In oktober werd verder een benefietdiner gehouden, hetgeen voor de Stichting 4 Life € 17.000 opbracht wat ten goede komt aan hulpbehoevende vrouwen en kinderen in Kenia. De reeds vele jaren aan KEMBO verbonden nieuwe algemeen directeur, Alex van der Klift, zal op grond van zijn opgedane ervaringen het beleid op de huidige marktsituatie afstemmen. De ondernemingsvisie – het leveren van meubelen van creatieve ontwerpers aan mensen – blijft daarbij recht overeind. Zo'n bedrijfsfilosofie en een voortgezette sociale opstelling ten opzichte van het personeel zal helpen om de huidige moeilijke tijd door te komen en zo de toekomst voor KEMBO veilig te stellen.

Bronnen

Met dank aan Jan Maarten Doorman, Cees van Doorn, Pleun de Joode, Alex van der Klift, Tilly en Just Meijer, Ben Spekking en Willem van de Struijs voor de door hen verstrekte informatie.

Archieven van de gemeente Rhenen en KEMBO

Diverse internetsites

Krantenknipsels van een groot aantal kranten en tijdschriften

Alle afbeeldingen zijn afkomstig van de familie Meijer en van KEMBO.

Jaarverslag 2009

Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen e.o.

Op zaterdag 4 april 2009 werd afscheid genomen van dr. H.P. (Henk) Deys, die na 28 jaar voorzitterschap de tijd gekomen achtte om de voorzittershamer over te dragen. De hal van het gemeentehuis was aan ons beschikbaar gesteld voor de zeer druk bezochte afscheidsreceptie die opgeluisterd werd met o.a. een lied van en door de bestuursleden en een optreden van het Symfonisch Blaasorkest Ons Genoegen uit Rhenen.

Op 11 maart 2009 vond de Algemene ledenvergadering plaats, voorafgaand aan de lezing. Mevrouw L.E.G. Bultje - van Dillen en de heer H.B. Gieszen werden herbenoemd; de heren H. Dekker, B.W. van Laar en drs. W.A. van Ommeren werden benoemd in de plaats van de afgetreden heren Dekhuijzen en Deys. De heer H.E. Dekhuijzen had aangegeven tussentijds te willen aftreden. Op voorstel van het bestuur wezen de leden de heer drs. W.A. van Ommeren aan als voorzitter. De vergadering ging ermee akkoord de scheidende voorzitter het ere-voorzitterschap aan te bieden op de bijeenkomst van 4 april 2009.

De gebruikelijke zes lezingen werden georganiseerd:

- 13 januari 2009 een presentatie van de Werkgroep Virtueel Rhenen door Arne Suverein, gevolgd door een serie beelden van oud- Rhenen, bijeengepraat door Henk Deys.
- 19 februari zou de heer Martijn Storms spreken over de Kaartboeken van Marcellis van Oort uit circa 1602, maar door ziekte was hij verhinderd. Henk Deys ving dit onverwachte afzeggen op door binnen 24 uur een lezing voor te bereiden over Frederik van de Palts en Elisabeth Stuart.
- 11 maart hield Ad de Jong een lezing over Gilden, in het bijzonder het Cuneragilde.
- Tijdens het Historisch Café op 15 september 2009 trad H.E. (Hans) Dekhuijzen af als lid van het bestuur, dat hij vanaf de doorstart van de vereniging in 1981 heeft gediend. Voor zijn vele verdiensten werd hem het ere-lidmaatschap verleend.

De avond stond geheel in het teken van Hans en de monumenten waaraan hij in zijn werkzaam leven heeft gewerkt. De heer J. Roest, directielid van Hoogevest Architecten uit Amersfoort, verhaalde van de tijd waarin hij samen met Hans op weg ging om restauratiewerken te begeleiden. Henk Deys informeerde ons over zijn werk aan het MonumentenInventarisatieProject, dat moet uitmonden in een publicatie, waarschijnlijk in de loop van 2010. Hens Dekker en Piet Hovestad vertoonden ons filmbeelden van restauraties aan de Cunerakerk uit 1936 en 1973.

- 28 oktober sprak de heer drs. I. Schute van RAAP b.v uit Leiden over wat er allemaal aan archeologische vondsten is gedaan tijdens de voorbereidingen voor de aanleg van het vrijliggende fietspad langs de N 225 van Elst naar de Grebbesluis.
- 17 november kwam de heer drs. J.P.C.M. van Hoof van het Nederlands Instituut voor Militaire Geschiedenis in Den Haag ons informeren over de Nationale Militie en alles wat daaraan vooraf ging.

De redactie van Oud Rhenen verzorgde weer drie edities van ons tijdschrift met een keur aan artikelen. De Nieuwsbrief verscheen tweemaal: in mei en in augustus 2009. Door sponsoring, financiële bijdragen en advertentieinkomsten konden deze uitgaven budgetneutraal worden gedaan.

De gemeente Rhenen organiseerde enkele gespreksavonden rond de thema's

'Binnenstad', 'Grebbekwartier' en 'Museumkwartier', waaraan enkele bestuursleden namens de vereniging hebben deelgenomen. In de tweede helft van het jaar werden wij via Landschap Erfgoed Utrecht betrokken bij het thema 'Vreewijk', waarbij de Rhenense Woningstichting voorstander is van sloop en nieuwbouw, terwijl de gemeente de cultureel-historische aspecten van dit Rhenense tuindorp wil behouden. Het thema 'Museumkwartier' is in de loop van de gesprekken verengd tot 'Herontwikkeling museum Het Rondeel'. Op 18 november 2009 is

Het nieuwe erelid H.E. (Hans) Dekhuijzen op dinsdagavond 15 september 2009

door gemeente en provincie een convenant getekend, waarbij de provincie een forse financiële bijdrage levert aan de uitwerking van een 'Stappenplan', dat in mei 2010 moet resulteren in een standpunt over de toekomst van het museum.

De Commandeerij is een vast begrip geworden in onze vereniging. Vergaderingen en bijeenkomsten van de diverse werkgroepen vinden er plaats. Ook bijeenkomsten van externe groepen vinden er onderdak. De dinsdagochtenden worden goed bezocht. De samenvoeging van de bibliotheken van de vereniging en het museum vordert gestaag. De werkgroep Digitale Beeldbank Rhenen heeft uit de provinciale subsidiepot 'De Utrechtse Schatkamer' een subsidie ontvangen van € 10.000 voor de aanschaf van apparatuur en vernieuwing van de website. De financiering van gebruiksvergoeding en exploitatiekosten baart ons nog zorgen, evenals de mogelijke beëindiging van het gebruikscontract aan het einde van 2010.

Dankzij de inzet van de bestuursleden Dekker en Doorman haalde de vereniging de pers. Nadat eind juni de aankondiging van de Week van de Geschiedenis met als thema 'Oorlog en Vrede' ons bereikte, hebben zij in samenwerking met museum Het Rondeel in korte tijd een programma opgezet met activiteiten gedurende de week van 17 t/m 24 oktober. Een en ander was voor de jury aanleiding om Rhenen uit de

Zo zag de Oudheidkamer er in 1938 uit bij de opening van het museum in De Brakken.

770 deelnemers te nomineren voor de Week van de Geschiedenisprijs. De prijs (€ 5.000), uitgereikt tijdens de Nacht van de Geschiedenis in Hotel Krasnapolsky in Amsterdam, ging uiteindelijk naar het NIOD + Internationaal Instituut voor Holocaust Studies, één van de andere genomineerden.

Op 2 juli vond in museum Het Rondeel de presentatie plaats door een paar leerlingen van de Bantuischool van het onderwijsproject 'De Vischmarkt in Rhenen omstreeks 1660'. Het was een samenwerking tussen museum, Werkgroep Virtueel Rhenen en leerlingen van ROC-A12 te Ede, die aan de belangstellenden uitleg gaven van hun werkstuk.

Een andere presentatie waarbij de vereniging via de Stichting Publicaties Oud Rhenen bij betrokken was, was op 23 april de uitreiking in de trouwzaal van het Oude Raadhuis van het eerste exemplaar van Cor Crums 'Verjaagd van de Grebbe' aan de heer W.G. Landzaat uit Vlissingen. **LEGGEN WAAROM AAN HEM**

In het najaar werd in het bestuur gediscussieerd over een nieuwe naam voor onze vereniging. Het bestuur is van mening dat naast Rhenen ook Elst en Achterberg genoemd moeten worden in de verenigingsnaam, omdat de vereniging werkzaam

is in de hele gemeente in haar volle uitgestrektheid en dat moet duidelijker tot uiting komen. Omdat dan de naam te lang zou worden is gezocht naar een korte, kernachtige naam, en de keus is gevallen op Villa Hreni. Als ondertitel kan dan Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen, Elst en Achterberg gebruikt worden.

Ter verduidelijking van de keus: Villa Hreni is de eerst bekende naam voor onze plaats, als die op 7 november 855 – 1154 jaar geleden! - wordt genoemd wanneer een zekere Folckerus zijn goederen, waaronder die te Rhenen, overdraagt aan het klooster te Werden; zie het artikel van Ton van Drunen in Oud Rhenen, 24e jrg nr. 3, september 2005, p. 26-38.

Op de Algemene Ledenvergadering in maart 2010 zal aan de leden deze naamsverandering worden voorgesteld en bij aanvaarding van het voorstel zal

De in december 2008 ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de vereniging aan de gemeente Rhenen geschonken moeraseik doet het goed in het plantsoen van de oude begraafplaats aan de Herenstraat.

De voordracht bij de presentatie van 'De Vischmarkt in Rhenen' in museum Het Rondeel op 2 juli 2009 door Dylan van Eldik en Dagmar Peterse

een wijziging van de statuten moeten plaatsvinden.

Ter verfraaiing van de Kembo-zaal schonk ons lid Harry Rebergen een prent van het station Rhenen. De Stichting Vrienden van museum Het Rondeel kocht een aquarel van de Oudheidkamer uit 1938. Na inlijsting zal ook deze een plaatsje krijgen in ons bibliotheek- en documentatiecentrum (Loopt u op dinsdagmorgen eens binnen!). Andere schenkingen betreffen foto's, boeken en kranten. Wij zijn erg blij met deze aanvullingen op onze collectie.

Het bestuur kijkt met tevredenheid terug op het verslagjaar.

Rhenen, december 2009
Willem H. Strous, secretaris

De heren Cor Crum en W.G. Landzaat bij de presentatie van 'Verjaagd van de Grebbe' in het Oude Raadhuis te Rhenen op 23 april 2009

Financieel Jaarverslag 2009

Stichting 'Vrienden van gemeentemuseum Het Rondeel te Rhenen'

Inkomsten	€	Uitgaven	€
Donaties 2009	1.805,00	Kamer van Koophandel 2009	26,14
Rente	56,67	Kosten betalingsverkeer	23,46
VVV-Ede, rondleidingen Cuneragilde 2008	327,00	Secretariaatskosten	85,52
Stg Cuneragilde Rhenen, rondleidingen 2009	568,99	Aankopen:	750,00
		- 4 tekeningen/aquarellen van Rhenen	
		- Aquarel Oudheidkamer 1938	
			350,00
Donatie Cavalerie-officieren/ ontvangst Deys	40,00		
	-----		-----
	2.797,66		1.235,12
01-01-2009 Saldi	5.177,80	16-12-2009 Saldi	6.740,34
	-----		-----
	7.975,46		7.975,46
	=====		=====

Rhenen, 16 december 2009

Willem H. Strous, penningmeester

Jaarverslag 2009

Werkgroep Archeologie Rhenen (WAR)

Ton van Drunen

Een cheque van de gemeente

Ter gelegenheid van de opening van de archeologische tentoonstelling ‘Graven Schaven’ in museum Het Rondeel, overigens net voor Kerstmis 2008, verraste wethouder Ad van Hees de Werkgroep Archeologie Rhenen met een ruim bemeten cheque vanwege het feit dat de werkgroep dankzij haar inzet in de afgelopen periode de gemeente Rhenen bij verschillende gelegenheden kosten bespaard had. De woordvoerder van de WAR, Ton van Drunen, beloofde een zinnige besteding en enige tijd later ontving de gemeente een brief van de werkgroep met natuurlijk een dankwoord, maar tevens met een duidelijke omschrijving van de ideeën van de WAR-leden omtrent het aanwenden van het ontvangen bedrag.

Ede

Op uitnodiging van de gemeentelijk archeologe van Ede nam een delegatie van de WAR op 10 juli deel aan een bijeenkomst in het gemeentehuis van genoemde gemeente. Al jaren onderhoudt de WAR op het gebied van de archeologie goede betrekkingen met Ede. Na een boeiende morgen was er gelegenheid om na de lunch een bezoek te brengen aan een opgraving in de noordelijke nieuwbouw. Tevens bleek dat bij de komende werkzaamheden de WAR van harte welkom was om assistentie te verlenen

Opgraving Remmerden

Op 17 augustus startte juist ten oosten van industrieterrein Remmerden een opgraving. Juist op die plek wordt een rotonde aangelegd (nu, 15 december, bijna klaar). Ruim tevoren kreeg de archeologie een mooie kans om onderzoek te doen. Ivar Schute, medewerker van RAAP en in dit geval tevens de campagneleider, nodigde de WAR uit om te komen kijken en eventueel te assisteren. Van deze gelegenheid is gebruikgemaakt. Verscheidene malen zijn enkele WAR-leden poolshoogte gaan nemen, maar er is ook daadwerkelijk assistentie verleend. Jammer genoeg is het niet zo makkelijk om ons vrij te maken, maar erger nog, de WAR-leden worden te oud om dit toch vrij zware werk te verrichten en dat bovendien onder niet altijd gunstige weersomstandigheden. Ivar was steeds bereid om ons van de vorderingen op de hoogte te stellen en op de open dag werd voor een behoorlijk groot en ook belangstellend publiek een fraaie presentatie gegeven. Ook

hier werd weer in den brede aangetoond dat de hellingvoet van de Heuvelrug al in de prehistorie en vooral in de Bronstijd en de IJzertijd goede mogelijkheden bood voor de toenmalige akkerbouw, veeteelt en bewoning. Overigens gaf Ivar Schute op 28 oktober j.l. een lezing voor de Historische Vereniging over de werkzaamheden die hij en zijn team in onze omgeving verricht hadden en de resultaten die zij daarmee behaalden. Een duidelijke verrijking van onze kennis van de prehistorie binnen de grenzen van de gemeente Rhenen.

20 augustus 2009

Zoals al in de Nieuwsbrief van de Historische Vereniging, waar de WAR tenslotte deel van uitmaakt, bericht werd, nam mevrouw Charlotte Delfin-van Mourik Broekman, alias Lot, na decennia achtereen de amateur-archeologie met vuur beoefend te hebben, op bijna 95-jarige leeftijd afscheid van haar vrijwel levenslange hobby. Op bovenvermelde datum dronk zij haar laatste archeologische koffie in de Commanderie temidden van de vertrouwde vriendenkring. Willem van Ommeren en Pim Strous woonden als resp. voorzitter en secretaris van de Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen en Omstreken deze ongedwongen plechtigheid bij. De voorzitter schetste in kort bestek de vele verdiensten

Mevrouw Charlotte (Lot) Delfin-van Mourik Broekman ontvangt bij haar afscheid bloemen van de voorzitter Willem van Ommeren

van erelid Lot voor de amateur-archeologie in ons deel van het land en deed zijn waarderende woorden vergezeld gaan van een in dank aanvaard geschenk. Ben van Laar, eveneens lid van het bestuur en als zodanig tevens redacteur van 'Oud-Rhemen' en de Nieuwsbrief, liep gewapend met camera rond om dit historische afscheid digitaal vast te leggen.

Naar Leiden

In het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden werd in het afgelopen jaar een uitgebreide tentoonstelling over het vroegmiddeleeuwse Dorestad (nu Wijk bij Duurstede) gehouden. Hoewel ook het kleine, maar aantrekkelijke museum van Wijk veel interessants over de Noormannenperiode te bieden heeft, besloot de WAR op 8 oktober een bezoek aan Leiden te brengen om de neerslag van een van de grootste opgravingen binnen de grenzen van Nederland met eigen ogen te aanschouwen. Jammer genoeg konden slechts enkele leden van de werkgroep, maar met enthousiasme konden ze tijdens de daaropvolgende donderdagmorgen de rest van de WAR over het geziene verhalen.

Contactdag amateur-archeologen provincie Utrecht

Eveneens in oktober vond de jaarlijkse contactdag plaats, vlakbij huis deze keer, namelijk in Doorn. Op de 10e van de 10e kwamen de Utrechtse amateur-archeologen ditmaal in het wel zeer fraaie auditorium van het Cultuurhuis bijeen. Ton van Rooijen, de initiator van deze bijeenkomsten, opende de contactdag om even na half tien. Na hem was de wethouder van Monumenten en Archeologie aan de beurt om een kort woord van welkom uit te spreken. Vervolgens bracht een keur van sprekers allerlei belangwekkende aspecten naar voren, vanaf de betrokkenheid van de (nieuwe) gemeente Utrechtse Heuvelrug bij de streekarcheologie, gevolgd door de ontstaansgeschiedenis van het landschap, tot de ontwikkeling van kastelen en landgoederen in de verre omgeving, maar ook over het speuren naar sporen van de palaeolithische mens, het op poten zetten van educatieve programma's, enz. Kortom, een zeer zinnige invulling van de morgenuren. Na de lunch was er een keuzeprogramma. Schrijver dezes koos voor een gegidste tocht naar het zwerfste-neneiland bij Maarn, die ondanks de barre weersomstandigheden zeer in de smaak viel. Het bezoek aan de zeer fraaie kerk van Doorn bleek uit de reacties van de deelnemers aan deze excursie ook een voltreffer. Met het napraten onder het genot van een borreltje/balletje werd deze bijeenkomst beëindigd. Voor de 14e keer een compliment aan het adres van de organisator, Ton van Rooijen.

Financieel Jaarverslag 2009

Historische Vereniging Oudheidkamer Rhenen e.o.

Inkomsten	€	Uitgaven	€
Contributies 2009: 571 x € 22,50	12.847,50	3 x Oud Rhenen, incl. porti	5.595,24
Contributies 2e halfjaar: 12 x € 8,75, 1 x € 11,25	116,25	2 x Nieuwsbrief	954,00
Rente	58,75	Secretariaatskosten	837,32
Gemeente Rhenen	470,00	Representatiekosten	1.694,17
Giften	115,50	Lezingen, zaalhuur etc.	517,00
Stg Gebroken Lente Rhenen t.b.v. huisvesting	3.000,00	Gebruiksvergoeding De Commanderiej	4.392,00
Inkomsten De Commanderiej	230,58	Energiekosten De Commanderiej	1.736,32
Verkoop publicaties	781,07	Kosten WAR	89,90
Stg Het vm Gast- en Weeshuis t.b.v. Week van de Geschiedenis	1.500,00	Inrichtingskosten De Commanderiej	64,50
De Utrechtse Schatkamer t.b.v. Digitale Beeldbank Rhenen (DBR)	9.000,00	Bankkosten	166,97
Bijdragen Nieuwsbrief	775,00	Oranjekraam 30 april 2008	32,95
Opbrengst Anjercollectie	52,60	KvK 2008	26,14
		Website	356,29
		Aanschaffingen DBR	2.826,96
		Week van de Geschiedenis	835,00
		Rode Kruis 2007 + 2008	833,00
	-----		-----
	28.947,25		20.957,76
Saldi per 01-01-2009	3.209,94	Saldi per 31-12-2009	11.199,43
	-----		-----
	32.157,19		32.157,19
	=====		=====

Van het banksaldo van € 11.199,43 is € 6.173,04 gereserveerd voor het project Digitale Beeldbank Rhenen dat uit de Utrechtse Schatkamer een subsidie ontving van € 9.000 waarvan inmiddels € 2.826,96 is uitgegeven.

Wageningen, 31 december 2009
L.E.G. Bultje – van Dillen, penningmeester